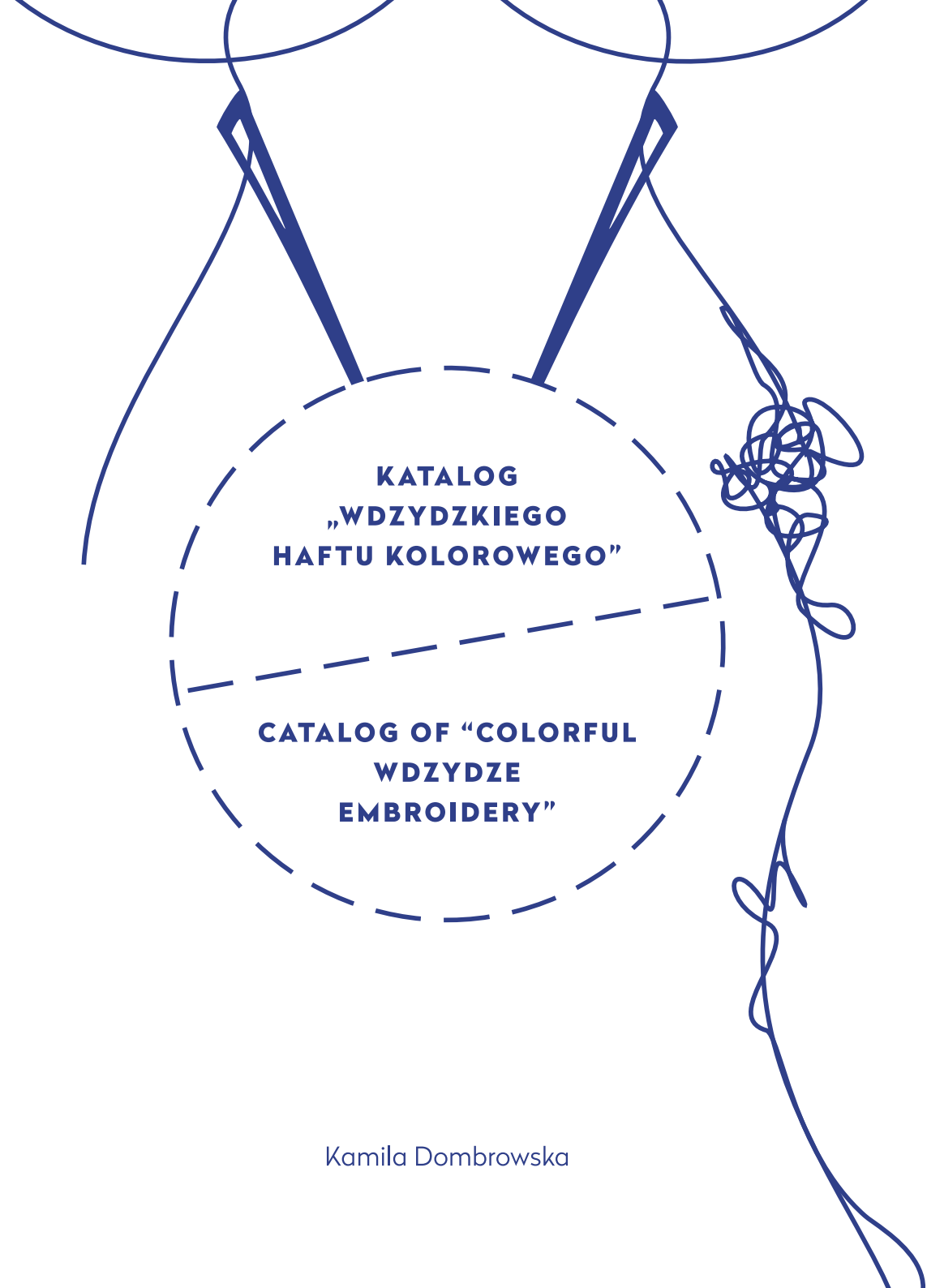

**KATALOG
„WDZYDZKIEGO
HAFTU KOLOROWEGO”**

**CATALOG OF „COLORFUL
WDZYDZE
EMBROIDERY”**

Kamila Dombrowska

**KATALOG
„WDZYDZKIEGO
HAFTU KOLOROWEGO”**

**CATALOG OF “COLORFUL
WDZYDZE
EMBROIDERY”**

Kamila Dombrowska

WSTĘP

Wdzydze na przełomie XIX i XX wieku były niewielką wsią położoną na wybrzeżu jeziora Gołń, otoczoną sosnowymi lasami, oddaloną od miast i kolei, nieposiadającą utwardzonych dróg dojazdowych. W tym czasie zamieszkiwało je około 200 mieszkańców, których dni upływały na pracy w gospodarstwie domowym, hodowli zwierząt, połowie ryb i wyrębie drzew. Wdzydzanie wiosną zatrudniali się przy pracach polowych na Żuławach, a jesienią z nich wracali.

W rezultacie gwałtownych przemian społeczno-kulturowych, które następowały w XIX-wiecznej Europie, mieszkańcy wsi rezygnowali z samodzielnego wykonywania sprzętów domowych i gospodarczych, odzieży oraz rękodziela artystycznego. Zamiast nich nabywali wyroby fabryczne. Przemiany te odbiły się szerokim echem w środowisku naukowym, postulującym przeprowadzenie badań tradycyjnych wartości i dawnych sposobów życia mieszkańców wsi oraz podjęcie działań na rzecz ich zachowania¹. Na ziemiach polskich jednym z rzadziej odwiedzanych przez badaczy regionów były Kaszuby, a w szczególności ich południowa część, w której leżą Wdzydze. Pierwszych wieloaspektowych badań nad tym subregionem podjął się młody i ambitny nauczyciel Izidor Gulgowski, który w 1898 roku objął wdzydzką placówkę szkolną.

W celu poznania i zebrania materiałów Izidor odbył wiele wędrówek po południowych Kaszubach. Niekiedy towarzyszył mu znajomy nauczyciel, Maksymilian Lewandowski. Podczas wypraw Izidor spisywał przekazy ustne i gromadził elementy kultury materialnej. Tak zdobytą wiedzę terenową uzupełniał lekturą publikacji dotyczących interesujących go tematów.

Po niecałym roku pracy we Wdzydzach Izidor poślubił Teodorę Fethke wywodzącą się z dobrze sytuowanej rodziny zamieszkującej Wielkie Chełmy. Ojciec Teodory, Andrzej, był nauczycielem, jej brat Jan przyjął święcenia kapłańskie, brat Józef został lekarzem, a ona sama kształciła się w instytucji należącej do Lette-Verein, berlińskiej organizacji założonej w 1866 roku, a specjalizującej się w edukacji kobiet. Teodora doszkalala się tam w zakresie malarstwa i zapoznała się z najnowszymi trendami w sztuce użytkowej. Nauki nie ukończyła, ponieważ rodzina zdecydowała, że środki potrzebne na jej edukację przeznaczy na studia medyczne Józefa.

Teodorę i Izidora łączyły wspólne zainteresowania kulturą kaszubską. Zależało im również na poprawie warunków życia wdzydzan. Być może dlatego, jak wskazuje historyk Edmund Kizik, bliska im była niemiecka myśl społeczna² reprezentowana i popularyzowana w czasopiśmie „Das Land”, organie Deutscher Verein für ländliche Wohlfahrts założonym przez niemieckiego nauczyciela, pisarza i publicystę Heinricha Sohnreya³. Idea ta zakładała podejmowanie działań mających na celu zachowanie rzemiosła wiejskiego i ograniczenie migracji mieszkańców wsi. Zainspirowani nią Gulgowsky nawiązali z Sohnreym bliższą współpracę, która prawdopodobnie przyczyniła się do utworzenia koncepcji stojącej za późniejszymi przedsięwzięciami pary, a także do nawiązania wielu ważnych znajomości pomocnych w ich realizacji.

Sohnrey to nie jedyna osoba, która natchnęła do działania Teodorę i Izidora⁴. Artur Hazelius był szwedzkim nauczycielem, folklorystą, założycielem Muzeum Nordyckiego w Sztokholmie oraz jednego z pierwszych muzeów na wolnym powietrzu (Skansen). Hazeliusiem kierował niepokój o wpływ uprzedmiotowienia na szwedzką architekturę i kulturę materialną⁵. Gulgowsky, ceniący działalność Szweda, podążyli jego śladami i w 1906 roku założyli Muzeum Kaszubskie we Wdzydzach. W XVIII-wiecznej chałupie, zakupionej od jednego z mieszkańców wsi, eksponowali obiekty kultury materialnej Kaszubów zebrane podczas wypraw Izidora: obrazy malowane na szkle, czepce, meble i inne sprzęty domowe.

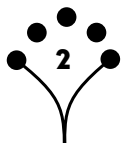
¹ Tego typu przedsięwzięcia miały również funkcje narodowo- i tożsamościotwórcze. W XIX wieku społeczności wiejskie postrzegano jako fundamentalne dla przetrwania narodu polskiego w sytuacji podległości wobec innych krajów. Przekonanie to było rezultatem przypisywania im najbardziej autentycznych cech narodowych.

² E. Kizik, *Bieda i kaszubska sztuka ludowa. Początki działalności Izidora i Teodory Gulgowskich (do 1914 roku)*, [w:] *W kręgu dwóch kultur: społeczeństwo polskich ziem zachodnich w XIX i XX stuleciu*, red. S. Wierzechosławski, A. Niewęgłowska, T. Krzemiński, Toruń 2017, s. 147.

³ Nazwa Deutsche Verein für ländliche Wohlfahrts w tłum. E. Kizika brzmi: Niemiecki Związek na rzecz Dobrobytu Wiejskiego i Pielęgnowania Tradycji Regionalnych. Zob. E. Kizik, *Bieda...*, s. 148.

⁴ I. Gulgowski, *O nieznanym ludzie w Niemczech: przyczynek do ludoznawstwa i krajoznawstwa Kaszub*, Gdańsk 2012, s. 142.

⁵ *Heritage, Museums and Galleries: An Introductory Reader*, ed. G. Corsane, London 2005, s. 302–303.

INTRODUCTION

At the turn of the 19th century, Wdzydze was a small village located at the bank of the Gołun lake, surrounded by pine forests, away from cities and railways, without paved access roads. At that time, the village had 200 dwellers, who spent their days doing household chores, raising animals, fishing, and felling trees. In the spring, the inhabitants of Wdzydze went to work in the fields in Żuławy, and in the autumn, they returned home.

As a result of sudden social and cultural changes in 19th-century Europe, the inhabitants of the village resigned from making household and farm equipment, clothing, and folk art. Instead, they bought manufactured products. Those changes echoed widely in the scientific community, who called for research on traditional values and old ways of living of villagers and called to action to preserve them¹. In the Polish lands, one of the regions less frequently visited by the researchers was Kashubia, and in particular, its southern part where Wdzydze lies. The first multi-faceted research on this subregion was undertaken by a young and ambitious teacher Izydor Gulgowski, who in 1898 took over the Wdzydze school.

In order to get to know and collect the materials, Izydor took many trips through the southern Kashubia. Sometimes, he was accompanied by a friend and a fellow teacher, Maksymilian Lewandowski. During the expeditions, Izydor wrote down oral stories and gathered elements of material culture. The knowledge he gained in this manner, he supplemented with reading publications on topics that were of interest to him.

After nearly a year in Wdzydze, Izydor married Teodora Fethke from a well-situated family living in Wielkie Chełmy. Teodora's father, Andrzej, was a teacher, her brother Jan accepted the ordination of the priesthood, her brother Józef became a doctor, and she herself was educated in a Berlin institution belonging to Lette-Verein, founded in 1866 and specializing in women's education. Teodora was taught painting there, and she also familiarized herself with the latest trends in utility art. She did not complete her education because the family decided that the funds needed for it would be allocated to Józef's medical studies.

Teodora and Izydor shared common interests in Kashubian culture and a desire to improve the living conditions of Wdzydze inhabitants. That might be the reason why, as indicated by the historian Edmund Kizik, the German social thought was close to them², represented and popularized in the journal "Das Land", an organ of the Deutscher Verein für ländliche Wohlfahrts founded by a German teacher, writer, and publicist, Heinrich Sohnrey³. The idea was to take measures to preserve rural crafts and reduce the migration of inhabitants of villages. The couple established a close cooperation with Sohnrey, which probably contributed to the formation of the concept behind Gulgowscy's subsequent ventures, as well as to establishing many important acquaintances, which helped in their implementation.

Sohnrey was not the only person who inspired Teodora and Izydor⁴. Artur Hazelius was a Swedish teacher, folklorist and the founder of the Nordic Museum in Stockholm and of one of the first open-air museums (Skansen). Hazelius was guided by fear about the impact of the industrialization on the Swedish architecture and material culture⁵. In 1906, Gulgowscy, appreciating the work of the Swede, founded the Kashubian Museum in Wdzydze. In an 18th-century cottage, purchased from one of the villagers, they exhibited objects of Kashubian material culture collected during Izydor's excursions: paintings on glass, coifs, furniture, and other household appliances.

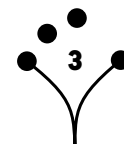
¹ Such projects also had national- and identity-forming function. In the 19th century, the rural communities were seen as fundamental to the survival of the Polish people in a situation of subordination to other countries. This belief was the result of assigning the most authentic national characteristics to them.

² E. Kizik, *Bieda i kaszubska sztuka ludowa. Początki działalności Izydora i Teodory Gulgowskich (do 1914 r.)*, [in:] *W kręgu dwóch kultur: społeczeństwo polskich ziem zachodnich w XIX i XX stuleciu*, eds. S. Wierzechosławski, A. Niewęglowska, T. Krzemiński, Toruń 2017, p. 147.

³ The name Deutsche Verein für ländliche Wohlfahrts in the translation of E. Kizik reads: The German Union for Rural Prosperity and the Nurturing of Regional Traditions. See. E. Kizik, *Bieda...*, p. 148.

⁴ I. Gulgowski, *O nieznanym ludzie w Niemczech: przyczynek do ludoznawstwa i krajoznawstwa Kaszub*, Gdańsk 2012, p. 142.

⁵ *Heritage, Museums and Galleries: An Introductory Reader*, red. G. Corsane, London 2005, pp. 302-303.

W tym samym roku Teodora rozpoczęła pracę nad kolejnym przedsięwzięciem. Pewnego wieczoru, podczas wesela, zebrała wokół siebie wdzydzkie dziewczęta, które zwierzyły się jej z trudności w znalezieniu zajęcia zimową porą. Początkowo Teodora zaproponowała im spotkania, w trakcie których opowiadały legendy i bajki, jednak to rozwiązanie jej nie zadowoliło. Ponownie przemyślała sprawę, tym razem wychodząc z założenia, że dziewczętom najbardziej przysłużą się zajęcia praktyczne. Szukała inspiracji w zbiorach męża. Być może miała również dostęp do przedmiotów przechowywanych w skarbcu zespołu poklasztornego w Żukowie, gdzie służył jej brat Jan. Znajdowały się tam m.in. ornaty, antepedia i nakrycia na przedmioty liturgiczne zdobione barokowymi haftami klasztorными. Jej uwagę przykuły również polichromowane meble oraz haftowane czepce⁶.

Korzystając z wiedzy i umiejętności zdobytych podczas nauki w Berlinie, dostępu do kaszubskich artefaktów i doświadczenia męża, Teodora opracowała koncepcję „Wdzydzkiego Haftu Kolorowego”⁷. W zamyśle Teodory wdzydzkie hafty miały posiadać cechy utożsamiane z wiejskością, ludowością i kulturą kaszubską⁸. Z tego powodu kompozycje ornamentów hafciarskich były inspirowane motywami i wzorami występującymi na malaturze mebli oraz na czepcach zwanych złotnicami lub złotogłowiami, które dawniej nosiły zamożne Kaszubki. Ich podstawą były charakterystyczne dla barokowej ornamentyki motywy róży, owocu granatu i kwiatu tulipana. Próby stworzenia tej ornamentyki są widoczne w notatniku Gulgowskiej zawierającym szkice poszczególnych motywów.

Propozycja Teodory opierała się na wyszywaniu wzorów bawełnianymi nićmi (odcienie czerwieni, różu, pomarańcza, beżu oraz zieleni, czerni i żółci) na tkanym ręcznie lnianym płótnie koloru białego bądź siwego.

Ideę Wdzydzkiego Haftu Kolorowego wraz z jego przykładami Teodora przedstawiła podczas jednego ze spotkań z wdzydzkimi dziewczętami. Z jej relacji w czasopiśmie „Das Land” wiemy, że „początkowo kręciły [one] głowami, nie wierząc, że mogą podołać tak trudnej i delikatnej pracy”⁹. Teodora przygotowała dla nich zestawy składające się z kawałków płótna ze wzorami, nici, igły oraz naparstka. Jak wspominała, początki były trudne, ale owocne. Pierwszymi pracami wdzydzanek były serwetki, które umieszczaly pod krucyfikami ustawionymi w „świętych kąciach” własnych chałup. Kolejne hafty cechowały się wyższym stopniem trudności. Wyszywano większe serwety, obrusy, a nawet narzuty na łóżko¹⁰. Według etnografa Tadeusza Seweryna cykl nauki haftu trwał 4 tygodnie¹¹. Gdy dziewczęta dobrze przyswoiły technikę, zaczęły spotykać się we własnych domach. Od czasu do czasu odwiedzała je Teodora, zaś przynajmniej raz w tygodniu hafciarki wpadały do niej, by wyprać i wyprasować gotowe prace, a także gdy potrzebowały nowych wzorów i materiałów do wyszywania¹².

Gulgowska zaznaczała, że celami, które przyświecały jej działaniom w 1906 roku, były zaoferowanie dziewczętom zajęcia w wolnych chwilach oraz wzbudzenie w nich „poczucia piękna”. Teodora nie myślała wówczas o ożywieniu przemysłu domowego, jednak doprowadziła do tego w przeciągu zaledwie kilku miesięcy. Już podczas kolejnej zimy zleciła najbardziej utalentowanym dziewczętom wykonanie haftów, za które otrzymały od niej wynagrodzenie. Poszerzyła również asortyment wyrobów o powłoczki na poduszki, kołnierze, koszule, sukienki, ozdobne ręczniki oraz serwetki do ust¹³. Rozprowadziła je wśród znajomych, dzięki czemu wieść o wdzydzkich haftach rozeszła się pocztą pantoflową¹⁴. W promocję i zbyt wyrobów zaangażowani byli jej mąż Izidor i Heinrich Sohnrey, którego rozległe kontakty umożliwiły prezentację haftów na niemieckich wystawach branżowych; pojawiło się także zainteresowanie nie-

⁶ T. Gulgowska, *Wie ich darauf kam den hausfleiß einzuführen*, „Das Land”, R. 18, 1910, s. 185, [w:] I. Gulgowski, *O nieznanym...*, s. 145.

⁷ Die Sandorfer Buntstickerei – Wdzydzki Haft Kolorowy – Sposób określania haftu zapoczątkowanego przez T. Gulgowską, którego użył I. Gulgowski. Zob. I. Gulgowski, *O nieznanym...*, s. 154.

⁸ T. Gulgowska, *Wie ich darauf...*, [w:] I. Gulgowski, *O nieznanym...*, s. 145.

⁹ Tamże.

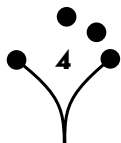
¹⁰ Tamże, s. 145–146.

¹¹ T. Seweryn, *Kaszubskie złotogłowie i nowe hafty wdzydzkie*, „Lud” 1929, t. 7, s. 19.

¹² T. Gulgowska, *Wie ich darauf...*, [w:] I. Gulgowski, *O nieznanym...*, s. 146–147.

¹³ E. Kizik, *Bieda...*, s. 154.

¹⁴ T. Gulgowska, *Wie ich darauf...*, [w:] I. Gulgowski, *O nieznanym...*, s. 146–147.

In the same year, Teodora started working on another venture. One evening, during a wedding, she gathered the Wdzydze girls around her, and they confided in her how difficult it was to find any activities in the winter. Initially, Teodora offered them meetings, during which they told stories and fairytales, but this did not please her. Again, she thought about what she could do, this time starting from the assumption that the local girls would benefit the most from practical activities. She sought inspiration in her husband's collections. She might have also had access to items stored in the vault of the former abbey complex in Żukowo, where her brother Jan served. It held, among others, chasubles and antependia for liturgical objects decorated with baroque monastic embroidery. Her attention was also caught by polychrome furniture and embroidered coifs⁶.

Using the knowledge and skills acquired during her studies in Berlin, the access to Kashubian artifacts and her husband's experience, Teodora developed the concept of the "Colorful Wdzydze Embroidery"⁷. In Teodora's intention, the Wdzydze embroidery was to have characteristics identifiable with rurality, folk and Kashubian culture⁸. For this reason, the concepts of embroidered ornaments were inspired by motifs and patterns found on the paint of furniture and on the coifs called golden coifs formerly worn by wealthy Kashubian women. Their basis were characteristic for baroque ornamental motifs of roses, pomegranates, and tulips. The attempts to create this ornamentation are visible in Gulgowska's notebook, which contained sketches of individual motifs.

Teodora's proposition based on embroidering patterns using cotton threads (shades of red, pink, orange, beige and green, black and yellow) on the handwoven white or gray cloth.

The idea of the Colorful Wdzydze Embroidery, together with its examples, were presented by Teodora during one of the meetings with the Wdzydze girls. From her account in the journal "Das Land", we know that "they initially were shaking [they] heads, not believing that they could do such a difficult and delicate job."⁹ Teodora prepared for them sets consisting of pieces of cloth with patterns, threads, needles, and a thimble. As she recalled, the beginnings were difficult but fruitful. The first works of the Wdzydze girls were napkins, which were laid under the crucifix in the "holy corner" in their own cottages. Subsequent embroidery was characterized by a higher degree of difficulty. Larger napkins, tablecloths, and even bedspreads were embroidered¹⁰. According to the ethnographer Tadeusz Seweryn, the cycle of learning embroidery lasted 4 weeks¹¹. When the girls assimilated the technique, they began to meet in their own homes. From time to time, they were visited by Teodora, and at least once a week the embroiderers visited her to wash and iron the finished works, as well as when they needed new designs and sewing materials¹².

Gulgowska emphasized that the aim of her actions in 1906 was offering the girls activities to do in their spare time and to awaken in them a "sense of beauty". Teodora did not think about reviving the home industry at the time, but that was what happened in a few months. Already during the next winter, she commissioned the most talented girls to make embroidery, for which they received a remuneration from her. She also expanded the range of products with pillowcases, collars, shirts, dresses, decorative towels, and lip napkins¹³. She distributed the works among friends, so the news of the Wdzydze embroidery spread through the grapevine¹⁴. The marketing and sale of the products were mainly handled by her husband Izidor and by Heinrich Sohnrey, whose extensive contacts enabled the presentation

⁶ T. Gulgowska, *Wie ich darauf kam den hausfleiß einzuführen*, „Das Land”, R. 18, 1910, s. 185, [in:] I. Gulgowski, *O nieznany...*, p. 145.

⁷ Die Sandorfer Buntstickerei – Colorful Wdzydze Embroidery – The way of designating the embroidery originating from T. Gulgowska, used by I. Gulgowski. Cf. I. Gulgowski, *O nieznany...*, p. 154.

⁸ T. Gulgowska, *Wie ich darauf...*, [in:] I. Gulgowski, *O nieznany...*, p. 145.

⁹ Ibid.

¹⁰ Ibid, pp. 145–146.

¹¹ T. Seweryn, *Kaszubskie złotogłowie i nowe hafty wdzydzkie*, „Lud” 1929, vol. 7, p. 19.

¹² T. Gulgowska, *Wie ich darauf...*, [in:] I. Gulgowski, *O nieznany...*, pp. 146–147.

¹³ E. Kizik, *Bieda...*, p. 154.

¹⁴ T. Gulgowska, *Wie ich darauf...*, [in:] I. Gulgowski, *O nieznany...*, pp. 146–147.

mieckojęzycznej prasy¹⁵. Dzięki współpracy z Deutscher Verein für ländliche Wohlfahrts Gulgowscy wzięli udział w ekspozycjach w Düsseldorfie, Meiningen i Stuttgarcie¹⁶. W Strasburgu na wystawie „Wanderausstellung der deutschen Landwirtschaftsgesellschaft” Gulgowscy otrzymali pierwszą i drugą nagrodę¹⁷. Małżonkowie starali się eksponować hafty również na ziemiach polskich. Na kaliskiej „Wystawie Pracy Kobiet” organizowanej przez Stowarzyszenie Narodowe Kobiet Polskich w październiku 1909 roku nagrodzono ich złotym medalem.

O Wdzydzkich Haftach Kolorowych i sukcesach, jakie odnosiły, pisano w prasie, głównie niemieckojęzycznej. Artykuły, relacje i wzmianki pojawiły się m.in. w „Die Landindustrie” (1907), „Das Land” (1907) oraz „Daheim” (1908).

Starania Teodory, Izydora i Heinricha szybko przyniosły zamierzony rezultat. Do Gulgowskich zaczęła spływać duża liczba zleceń, przysparzając im niekiedy problemu z realizacją zamówień w wyznaczonym terminie¹⁸. Dzięki udziałowi w Międzynarodowej Wystawie Sztuki Ludowej w Berlinie¹⁹ zorganizowanej w styczniu 1909 roku przez Lyceum-Club Berlin²⁰ Teodora i Izidor znaleźli nabywców nawet wśród niemieckiej arystokracji²¹.

Zachęcenii powodzeniem Gulgowscy podjęli również próby wprowadzenia we wsi dawnych technik tworzenia plecionek, wyrobu koronki siatkowej i tkactwa. Swe przedsięwzięcie określili mianem Sandorfer Hausfleißarbeiten — Wdzydzkich Prac Domowych²². Funkcjonowało ono w oparciu o system chałupniczy. Gulgowscy dostarczali twórcom materiały oraz zajmowali się zbytem gotowych produktów. Chałupnicy, w znaczącej większości mieszkańcy Wdzydzy i najbliższej okolicy, zobowiązywali się do terminowego wykonywania zleconych im zadań, za co otrzymywali wynagrodzenie.

Spośród wszystkich rodzajów prac domowych zaproponowanych przez Gulgowskich hafciarstwo rozwijało się najprężniej. Do 1911 roku stało się znaczącym źródłem dochodów mieszkanki Wdzydzy i okolic²³, co przyczyniło się do zwiększenia liczby wyszywających kobiet. Izidor wyliczył, że w okresie od 1 listopada 1908 roku do 15 kwietnia 1909 roku haftem zajmowało się 21 kobiet w wieku od 10 do 30 lat²⁴, zaś Tadeusz Seweryn, który odwiedził Wdzydzy, podał, że w 1911 roku haftowało już 35 osób, a w 1925 roku – około 100²⁵.

Informacje na temat pierwszych hafciarek zachowały się w notatkach i księgach rachunkowych Teodory, w przechowywanych w archiwach kartach personalnych i materiałach z etnograficznych badań terenowych Tadeusza Seweryna, Marii Przeździeckiej i Romana Reinfussa, a także na kartach ekspozatów muzealnych²⁶. W gronie pionierek haftu znalazły się Anastazja Hinc z d. Zabrocka, Agata Zabrocka, Franciszka Liedtke z d. Zabrocka, Marta Bławat z d. Pellowska, Marianna Jaszewska, Teofila Grulkowska, Pelagia Pellowska, Aniela Pellowska z d. Grulkowska, Marianna Świeczkowska z d. Grulkowska, Marianna Łosińska z d. Pałasz²⁷, Anastazja Knitter z d. Pellowska, Marianna Ostrowska, Zofia Ossowska, Augustowska, Gertruda Lorek oraz Berta Łangowska

¹⁵ E. Kizik, *Bieda...*, s. 141–142.

¹⁶ I. Gulgowski, *O nieznanym...*, s. 148.

¹⁷ T. Seweryn, *Kaszubskie złotogłowie...*, s. 21.

¹⁸ T. Gulowska, *Wie ich darauf...*, [w:] I. Gulgowski, *O nieznanym...*, s. 147.

¹⁹ Niem. Internationale Volkskund-Ausstellung.

²⁰ Lyceum-Club Berlin – żeńska organizacja założona w 1905 roku w Berlinie. Impulsem do jej powstania była międzynarodowa konwencja kobiet, która odbyła się w Berlinie rok wcześniej. Lyceum-Club Berlin działała na rzecz rozwoju intelektualnego, społecznego i artystycznego kobiet, a także stwarzała im warunki do międzynarodowej współpracy. Informacje pochodzą z oficjalnej strony internetowej organizacji: <http://www.lyceumclubs.org/history-of-lyceum/origin-of-the-german-lyceum-clubs/> [data dostępu: 10.09.2019].

²¹ T. Seweryn, *Kaszubskie złotogłowie...*, s. 20.

²² I. Gulgowski, *O nieznanym...*, s. 149.

²³ Tamże, s. 148.

²⁴ Tamże, s. 151.

²⁵ T. Seweryn, *Kaszubskie złotogłowie...*, s. 20.

²⁶ Najwięcej materiałów znajduje się w zbiorach Muzeum – Kaszubskiego Parku Etnograficznego im. Teodory i Izydora Gulgowskich we Wdzydzych Kiszewskich (M – KPE), Oddziału Etnografii Muzeum Narodowego w Gdańsku (OE MNG), Archiwum Stowarzyszenia Twórców Ludowych (STL) Oddział w Gdańsku oraz Archiwum Muzeum Etnograficznego im. Seweryna Udzieli w Krakowie (MEK).

²⁷ Marianna Łosińska z d. Pałasz była matką hafciarki Jadwigi Hinc.

of embroidery at German industry exhibitions; German press has also shown interest in the embroidery¹⁵. As a result of the cooperation with Deutscher Verein für ländliche Wohlfahrts, Gulgowscy participated in exhibitions in Düsseldorf, Meiningen, and Stuttgart¹⁶. In Strasbourg, Gulgowscy received the first and the second prize at the exhibition “Wanderausstellung der deutschen Landwirtschaftsgesellschaft”¹⁷. The couple tried to display embroidery also in the Polish lands. In October 1909, they were awarded the Gold Medal at the “Women’s Works Exhibition” in Kalisz, organized by the National Association of Polish Women.

Mainly the German-speaking press wrote about the Colorful Wdzydze Embroidery and its successes. Articles, reports, and mentions appeared, among others, in “Die Landindustrie” (1907), “Das Land” (1907), and “Daheim” (1908).

The efforts of Teodora, Izydor and Heinrich quickly yielded the intended result. Gulgowscy began receiving large quantities of orders, sometimes causing the problem with the execution of the orders within the prescribed time limit¹⁸. Thanks to the participation in the International Exhibition of Folk Art¹⁹ in Berlin organized in January 1909 by Lyceum-Club Berlin²⁰ Teodora and Izydor found buyers even among the German aristocracy²¹.

Encouraged by their success, Gulgowscy also attempted to introduce the village to old techniques of plaiting, making a mesh lace, and weaving. They referred to their project as the Sandorfer Hausfleißarbeiten — Wdzydze Household Works²². The system was based on the cottage industry. Gulgowscy provided materials to the creators and handled the sale of the finished products. The crafters, who were in significant majority inhabitants of Wdzydze and its immediate vicinity, were obliged to carry out the commissioned tasks in a timely manner, for which they received remuneration.

Among all types of cottage work offered by Gulgowscy, embroidery was the one that developed the most rapidly. Until 1911, it became a significant source of income for the inhabitants of Wdzydze and the surrounding residents²³, which helped to increase the number of embroidering women. Izydor calculated that between November 1, 1908, and April 15, 1909, there were 21 embroidering women aged 10 to 30²⁴, whereas Tadeusz Seweryn, who visited Wdzydze, reported that in 1911 they had already 35 people embroidering, and in 1925 it was about 100 people²⁵.

Information about the first embroiderers has been retained in the notes and account books of Teodora, kept in the archives of personal cards and materials from ethnographic field studies of Tadeusz Seweryn, Maria Przeździecka and Roman Reinfuss, as well as on the cards of museum exhibits²⁶. Among the pioneers of embroidery were Anastazja Hinc nee Zabrocka, Agata Zabrocka, Franciszka Liedtke nee Zabrocka, Marta Bławat nee Pellowska, Marianna Jaszewska, Teofila Grulkowska, Pelagia Pellowska, Aniela Pellowska nee Grulkowska, Marianna Świeczkowska nee Grulkowska, Marianna Łosińska nee Pałasz²⁷, Anastazja Knitter nee Pellowska, Marianna Ostrowska, Zofia Ossowska, Augustowska, Gertruda Lorek and Berta Łangowska nee Leszczyńska. Gul-

¹⁵ E. Kizik, *Bieda...*, pp. 141-142.

¹⁶ I. Gulgowski, *O nieznanym...*, p. 148.

¹⁷ T. Seweryn, *Kaszubskie złotogłowie...*, p. 21.

¹⁸ T. Gulowska, *Wie ich darauf...*, [in:] I. Gulgowski, *O nieznanym...*, p. 147.

¹⁹ Niem. Internationale Volkskund-Ausstellung.

²⁰ Lyceum-Club Berlin is a female organization founded in Berlin in 1905. The impetus for its creation was the international women’s convention held in Berlin a year earlier. Lyceum-Club Berlin worked for the intellectual, social, and artistic development of women, and created for them conditions for international cooperation. The information comes from the organization’s official website: <http://www.lyceumclubs.org/history-of-lyceum/origin-of-the-german-lyceum-clubs/> [access date: 10.09.2019].

²¹ T. Seweryn, *Kaszubskie złotogłowie...*, p. 20.

²² I. Gulgowski, *O nieznanym...*, p. 149.

²³ Ibid, p.148.

²⁴ Ibid, p. 151.

²⁵ T. Seweryn, *Kaszubskie złotogłowie...*, p. 20.

²⁶ Most materials can be found in the Museum - Kashubian Ethnographic Park of Teodora and Izydor Gulgowski in Wdzydze Kiszewskie (M - KPE), Department of Ethnography of the National Museum in Gdańsk (OE MNG), Archive of the Association of Folk Artists (STL) Branch in Gdańsk and the Archive of the Ethnographic Museum of Seweryn Udziela in Krakow (MEK).

²⁷ Marianna Łosińska nee Pałasz was the mother of embroiderer Jadwiga Hinc.

z d. Leszczyńska. Gulgowski przytoczył w swej książce następujące inicjały wyszywających kobiet: M.B., M.Z., B.Z., A.G., M.J., T.G.²⁸. Hafciarki urodziły się w latach 1880–1899 i w większości przygodę z hafciarstwem rozpoczęły w wieku dziecięcym lub nastoletnim. Młodsze łączyły wyszywanie z pomaganiem w gospodarstwie domowym, opieką nad rodzeństwem i nauką w szkole, a starsze z pracą sezonową i codziennymi obowiązkami domowymi. Ich zarobki były zależne od umiejętności hafciarskich oraz liczby wykonanych zamówień²⁹.

W zbiorach muzealnych zachowało się kilkanaście prac hafciarskich z lat 1906–1914³⁰. Różni je forma i kolorystyka motywów, a także układ kompozycyjny wzorów³¹. Różnorodność motywów i kolorów, a także częste zmiany wprowadzane do koncepcji wdzydzkich haftów stanowiły przyczynę nieporozumienia między Gulgowskimi a ich znajomym Maksymilianem Lewandowskim. Zainspirowany działaniami pary nauczyciel postanowił opracować i wprowadzić własną koncepcję haftu.

Działania Gulgowskich zostały znacząco ograniczone ze względu na I wojnę światową i jej konsekwencje³². Maksymilian Lewandowski w 1918 roku rozpoczął pracę nauczyciela w szkole w Kosobudach i na zajęciach praktycznych zaproponował uczniom naukę haftu opierającego się na zmodyfikowanej wersji Wdzydzkiego Haftu Kolorowego³³. Ograniczył pulę motywów i kolorów, znacznie upraszczając proces kompozycji i wyszywania wzorów. Zorganizował również produkcję i zbył prac wykonywanych przez swoje uczennice, oferując nabywcom ceny niższe niż Gulgowsy³⁴. W późniejszych latach przekazywał informacje na temat swojej wersji haftu na kursach prowadzonych w wielu częściach Pomorza. Haft Lewandowskiego przyjęto pozytywnie, głównie ze względu na to, że był łatwiejszy w wykonaniu niż ten opracowany przez Teodorę Gulgowską. To doprowadziło do upowszechnienia tego stylu wyszywania na Kaszubach.

Maksymiliana Lewandowskiego łączyły bliskie relacje z Jadwigą i Zofią Ptach, które wzorując się na jego pracach, utworzyły własną wersję haftu. Do koncepcji Lewandowskiego dodały motywy pochodzące ze zbiorów zachowanych w skarbcu zespołu poklasztornego w Żukowie – ornatów, stuł, kap i antepediów. Haft ten, nazwany od miejsca zamieszkania sióstr Ptach żukowskim, jest współcześnie najpopularniejszą odmianą haftu kaszubskiego.

Koniec I wojny światowej oznaczał dla Gulgowskich nadejście dużych zmian w organizacji prac nad Wdzydzkim Haftem Kolorowym. Do prac związanych z wyszywaniem powrócili oni dopiero ok. 1923 roku, co mogło wynikać z tego, że zaangażowali się w kilka innych przedsięwzięć. W marcu 1920 roku Izidor podjął decyzję o wstąpieniu do polskiej armii i wyjeździe na wojnę polsko-bolszewicką. Gulgowsy zaczęli się również udzielać w nowo powstających organizacjach: Radzie Pomorskiej, Towarzystwie Popierania Przemysłu Ludowego (TPPL) i Stowarzyszeniu Artystów Pomorskich. Gulgowski był pomysłodawcą, a następnie dyrektorem Szkoły Przemysłu Ludowego w Kościerzynie³⁵, w której prowadzono warsztaty hafciarstwa, garncarstwa, stolarstwa i tkactwa oraz realizowano zamówienia na wyroby rękodzielnicze³⁶. W szkole odbywały się także 3-letnie kursy rękodzieła skierowane do młodzieży, jednak ze względu na nieprzystawanie ich do realnych potrzeb młodych osób, długi czas trwania oraz problemy z zakwaterowaniem w Kościerzynie nie cieszyły się dużym za-

²⁸ I. Gulgowski, *O nieznanym...*, s. 151–152. Być może wśród nich znajdują się wymienione w tekście Aniela Grulkowska, po mężu Pellowska, Marianna Jaszewska oraz Teofila Grulkowska.

²⁹ Przykładowe zarobki dziewczyny w wieku 16 lat między listopadem 1910 roku a kwietniem 1911 roku to 104,90 marki. Tamże, s. 153.

³⁰ Zob. zbiory M - KPE, OE MNG, Muzeum Historyczno-Etnograficzne im. Juliana Rydzkowskiego w Chojnicach (MHE).

³¹ Zob. hafty w zbiorach OE MNG: MNG-E-360, MNG-E-361, MNG-E-363, MNG-E-1311, MNG-E-2179. Ponadto w Muzeum przechowywane są hafty m.in. Marty Bławat, Gertrudy Lorek i Zofii Osowskiej.

³² W trakcie I wojny światowej Izidor Gulgowski został powołany do pruskiej armii. W grudniu 1918 roku mianowano go dowódcą kompanii. Ze służby zwolniono go w kwietniu 1919 roku na skutek złego stanu zdrowia. Zob. J. Borzyszkowski, *Teodora z Fethków i Izidor Gulgowsy – ich życie i dzieła, rodzina i przyjaciele we Wdzydzech*, Wdzydze 2018, s. 199.

³³ A. Wica-Gostomski, *Z posażnej skrzyni i ze złotogłowi odzwzorowane*, „Pomerania” 1981, nr 5(112), s. 42–43.

³⁴ Informacja o cenie pochodzi z relacji córki M. Lewandowskiego spisanej przez Marię Przeździecką w latach 50. Podobną opinię można odnaleźć w relacji siostrzenicy Gulgowskiej, według której różnica w cenie wynikała z wysokiej wartości artystycznej prac projektowanych przez Teodorę, a niskiej wartości artystycznej haftów Maksymiliana. Zob. zbiory Archiwum MEK, Teki 519.

³⁵ Gulgowski ubiegał się o to jako podporucznik i referent oświatowy Dowództwa Okręgu Generalnego „Pomorze”; miał wsparcie kierownika Departamentu Sztuki i Kultury w Ministerstwie byłej Dzielnicy Pruskiej Kazimierza Ulatowskiego. Szkoła działała w latach 1921–1928.

³⁶ T. Sadkowski, *Izidor Gulgowski* [hasło], [w:] *Etnografowie i ludoznawcy polscy. Sylwetki, szkice biograficzne*, red. E. Fryś-Pietraszkowa, A. Kowalska-Lewicka, A. Spiss, T. II, Wrocław – Kraków 2010, s. 108–109; J. Kot, *Kronika*, „Rzeczy Piękne” 1927, R. VI, s. 105.

gowski cited in his book the following initials of embroidering women: M.B., M.Z., B.Z., A.G., M.J., T.G.²⁸. The embroiderers were born in the years 1880-1899 and mostly began their adventure with embroidery in childhood or adolescent age. The younger ones combined needlework with helping in the household, taking care siblings, and learning at school, while the older ones with seasonal work and daily household chores. Their earnings depended on their skills and the number of completed orders²⁹.

Several of the embroidery works from 1906 to 1914 were preserved in the museum collections³⁰. They differ in form and color of motifs, as well as the compositional layout of the patterns³¹. A variety of motifs and colors, as well as frequent changes introduced to the concept of Wdzydze embroidery, caused a conflict between Gulgowscy and their friend Maksymilian Lewandowski. Inspired by the activities of the couple, the teacher decided to develop and introduce his own concept of embroidery.

The activities of Gulgowscy have been significantly limited because of World War I and its consequences³². In 1918, Maksymilian Lewandowski started working as a teacher at the school in Kosobudy and in practical classes offered students lessons in embroidery based on a modified version of the Colorful Wdzydze Embroidery³³. He limited the pool of motifs and colors, greatly simplifying the process of composition and embroidering the patterns. He also organized the manufacture and sale of works made by his schoolgirls, offering buyers prices lower than Gulgowscy³⁴. In later years, he shared the information about his version of embroidery during courses conducted in many parts of Pomerania. Lewandowski's embroidery was welcomed, mainly because it was easier to follow in execution than the one developed by Teodora Gulgowska. This led to the dissemination of this style of needlework in Kashubia.

Maksymilian Lewandowski was in close relations with Jadwiga and Zofia Ptach, who, following his works, created their own version of embroidery. To his concept, they added motifs from the collections preserved in the vault of the former abbey complex in Żukowo - chasubles, stoles, copes, and antependia. This embroidery style, named Żukowski after the place of residence of the Ptach sisters, is currently the most popular variety of Kashubian embroidery.

The end World War I marked for Gulgowscy the arrival of major changes in the organization of the Colorful Wdzydze Embroidery. They returned to work connected with embroidery only in ca. 1923, which may have been caused by them engaging in several other projects. In March 1920, Izydor decided to join the Polish army and go to the Polish-Bolshevik war. Gulgowscy also began to participate in the newly established organizations: the Pomeranian Council, the Society of Support of the People's Industry (TPPL) and the Association of Pomeranian Artists. Gulgowski was the originator and then director of the School of Folk Industry in Kościerzyna,³⁵ where workshops were conducted in embroidery, pottery, carpentry, and weaving, and orders for handicrafts were carried out³⁶. The school also had 3-year handicraft courses aimed at young people, but due to their failure to adapt to the real needs of young people, long duration, and prob-

²⁸ I. Gulgowski, *O nieznanym...*, pp. 151-152. Perhaps among them are listed in the text Aniela Grulkowska, married name Pellowska, Marianna Jaszewska, and Teofila Grulkowska.

²⁹ Sample earnings of a girl aged 16 between November 1910 and April 1911 were 104.90 Marks. Cf. I. Gulgowski, *O nieznanym...*, p. 153.

³⁰ See. Collections of M - KPE, OE MNG, Historical-Ethnographic Museum of Julian Rydzkowski in Chojnice (MHE).

³¹ See. embroidery in the collections of OE MNG: MNG-E-360, MNG-E-361, MNG-E-363, MNG-E-1311, MNG-E-2179. In addition, the Museum holds embroidery by, among others, Marta Bławat, Gertruda Lorek, and Zofia Osowska.

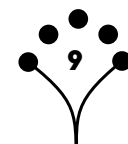
³² During World War I, Izydor Gulgowski was enlisted to the Prussian army. In December 1918, he was appointed commander of the company. He was released in April 1919 due to poor health. See. J. Borzyszkowski, *Teodora z Fethków i Izydor Gulgowscy - ich życie i dzieła, rodzina i przyjaciele we Wdzydzech*, Wdzydze 2018, p. 199.

³³ A. Wica-Gostomski, *Z posażnej skrzyni i ze złotogłowi odzwzorowane*, "Pomerania" 1981, no. 5(112), pp. 42-43.

³⁴ The information about the difference "in the prices stemmed from the report by M. Lewandowski's daughter written down by Maria Przeździecka in the 1950s. A similar opinion can be found in the report of Gulgowska's niece, according to whom the difference in price stemmed from a high artistic quality of works designed by Teodora and a low artistic quality of Maksymilian's embroidery. See. collections of MEK Archive, Folder 519.

³⁵ Gulgowski applied for this as a lieutenant and educational clerk of the General District Command "Pomerania"; had the support of the manager of the Department of Arts and Culture in the Ministry of the former Prussian District of Kazimierz Ulatowski. The school operated from 1921 to 1928.

³⁶ T. Sadkowski, *Izydor Gulgowski* [entry], [in:] *Etnografowie i ludoznawcy polscy. Sylwetki, szkice biograficzne*, eds. E. Fryś-Pietraszkowa, A. Kowalska-Lewicka, A. Spiss, vol. II, Wrocław - Kraków 2010, pp. 108-109; J. Kot, *Kronika*, "Rzeczy Piękne" 1927, chapter VI, p. 105.

interesowaniem³⁷. Nauki haftu kaszubskiego w szkole podjęła się m.in. Bronisława Wrycza-Plińska, jedna z bardziej znanych kaszubskich hafciarek. Po ukończeniu kształcenia pracowała w Kościerzynie jako instruktorka haftu³⁸.

W okresie międzywojennym Muzeum Kaszubskie i Gulgowscy gościli wiele wycieczek, także letników, dla których hafty były oryginalnymi pamiątkami³⁹. Teodora udostępniała turystom wyroby hafciarskie, w tym płótno ze wzorami do wyszywania w budynku pralni, gdzie można je było także zakupić⁴⁰. Zysk, który w ten sposób osiągała Gulgowska, zapewniał jej możliwość zatrudniania hafciarek na okres zimowy oraz zakup materiałów do wyszywania.

Podobnie jak w przeszłości Gulgowscy chętnie prezentowali hafty na wystawach i zbierali za nie pozytywne recenzje. Jednym z najważniejszych wydarzeń, na których eksponowano prace wykonane we Wdzydzach, była Pierwsza Pomorska Wystawa Rolnictwa i Przemysłu w Grudziądzu w 1925 roku, z której Gulgowscy przywieźli Medal Wielki Złoty. Ciekawą relację z tego wydarzenia opublikowano w czasopiśmie „Pomorzanin”. Czytamy w niej, że prezydent Stanisław Wojciechowski, gość honorowy wystawy, był szczególnie zaniepokojony działem kaszubskiego przemysłu ludowego, po którym oprowadzali go Gulgowscy. Co więcej, duże wrażenie zrobiły na nim wdzydzkie dziewczęta w strojach składających się m.in. z haftowanych czepców i bluzek⁴¹. Gulgowscy prezentowali prace również na ekspozycjach w Sopocie, Pucku, Gdańsku i Krakowie oraz Gnieźnie, z którego przywieźli złoty medal⁴².

Gdy wydawało się, że działalność Gulgowskich ponownie nabiera rozpędu, zatrzymała ją ciężka choroba Izzydora. Przewidując najgorsze, Izzydor podjął starania na rzecz sprzedaży Muzeum Kaszubskiego Skarbowi Państwa, lecz nie zdążył ich sfinalizować⁴³. Zmarł 22 września 1925 roku. Pochowano go na wzgórzu nad jeziorem Gołui, na terenie Muzeum.

Po śmierci męża Teodora kontynuowała swoją działalność. Opiekowała się Muzeum oraz zajmowała hafciarstwem. Z zachowanych we wdzydzkim Muzeum ksiąg rachunkowych wiemy, że w latach 1926–1930 Gulgowska współpracowała z hafciarkami wyszkolonymi przez nią jeszcze przed I wojną światową. Kobiety, które dołączyły do zespołu później, zazwyczaj były spokrewnione z pierwszymi hafciarkami lub były ich bliskimi znajomymi. Umiejętność wyszywania przekazywano im od najmłodszych lat. Władysława Wiśniewska, Jadwiga Hinc, Matylda Bławat, Helena Grulkowska to jedne z wielu twórczyń, które zainteresowanie haftem wyniosły z domu. Zazwyczaj w okresie zimowym Teodora zatrudniała łącznie około 30 wyszkolonych hafciarek.

W okresie międzywojennym na asortyment haftowanych wyrobów składały się przede wszystkim serwety, serwetki, obrusy, powłoczki na poduszki, makaty, bluzki, firany, laufry (bieżniki), ozdobne ręczniki, bluzki, narzutki i sukienki. Ciekawsze hafty z tego czasu zostały umieszczone na strojach, które zaprezentowano podczas dożynek prezydenckich w Spale w 1928 roku. Były to białe, haftowane sukienki połączone z haftowanymi czepcami i fartuchami⁴⁴. W archiwum Muzeum we Wdzydzach zachowały się również fotografie, na których Teodora Gulgowska pozuje w czarnej haftowanej odzieży. Na szczególną uwagę zasługuje elegancka czarna sukienka, wyszywana srebrnymi nićmi, którą zrekonstruowano w 2019 roku dzięki zaangażowaniu hafciarek z Człuchowa i Przechlewa, Pracowni Haftu Ręcznego i Renowacji Tkanin Unikatowych na zlecenie M – KPE.

³⁷ Tamże.

³⁸ Zob. list Bronisławy Wrycza-Plińskiej do Krystyny Szalańskiej z 7 grudnia 1983 roku zachowany w zbiorach OE MNG.

³⁹ Wiele osób, które przybywały do Wdzydz, Gulgowscy poznali dzięki członkostwu w wymienionych w tekście organizacjach. W relacji jednej z hafciarek znajdziemy informację o tym, że Wdzydze gościły również sporo letników z Mazowsza. Zob. Archiwum MEK, Teki 519.

⁴⁰ Informacja na ten temat znajduje się w liście Teodory Gulgowskiej do konserwatora z 8 lipca 1932 roku. Adresatem był prawdopodobnie Gwido Chmarzyński, p.o. wojewódzkiego konserwatora. Zob. T. Sadkowski, *List Teodory Gulgowskiej po pożarze muzeum we Wdzydzach*, „Pomerania” 1997, nr 9, s. 62–63.

⁴¹ Zob. „Pomorzanin” 1925, 2.07.

⁴² Zob. T. Seweryn, *Kaszubskie złotogłowie...*, s. 21.

⁴³ Muzeum Kaszubskie zostało zakupione przez Skarb Państwa w 1927 roku. Formalności dopełniła Teodora Gulgowska.

⁴⁴ Fotografia haftów prezentowanych podczas dożynek w Spale znajduje się w zbiorach M – KPE. Zob. KPE/59H/38/158/1.

lems with accommodation in Kościerzyna they did not garner much attention³⁷. Learning of Kashubian embroidery at the school was undertaken among others by Bronisława Wrycza-Plińska, one of the more famous Kashubian embroiderers. After graduating, she worked in Kościerzyna as an embroidery instructor³⁸.

In the interwar period, the Museum of Kashubia and Gulgowscy hosted many tourists, including vacationers, for whom embroidery was an original souvenir³⁹. Teodora made the embroidery available to the tourists, including a cloth with patterns for sewing, in the laundry building, where it could also be purchased⁴⁰. The profit from those sales allowed Gulgowska to hire more embroiderers in the winter and to purchase sewing materials.

As in the past, Gulgowscy gladly presented the embroidery at exhibitions and collected positive reviews for them. One of the most important events where the works made in Wdzydze were displayed was the First Pomeranian Exhibition of Agriculture and Industry in Grudziądz in 1925, from which the Gulgowscy brought a Great Gold Medal. An interesting account of this event was published in the magazine "Pomorzanie". We read in it that the President Stanisław Wojciechowski, the honored guest of the exhibition, was particularly interested in the Kashubian folk industry section, which he was guided through by Gulgowscy. Moreover, he was greatly impressed by the Wdzydze girls in costumes consisting of, among others, embroidered coifs and blouses⁴¹. Gulgowscy also presented the works at expositions in Sopot, Puck, Gdańsk and Kraków, and Gniezno, from which they brought a gold medal⁴².

When it seemed that the activities of Gulgowscy were gaining momentum again, it was stopped by Izydor's severe illness. Predicting the worst, Izydor tried to sell the Kashubian Museum to the Treasury, but failed to finalize the sale⁴³. He died on September 22, 1925. He was buried on a hill at the Gołun lake, on the museum grounds.

After her husband's death, Teodora continued her activities. She took care of the Museum and the embroidery. We know from the accounting books preserved in the Museum that between 1926 and 1930 Gulgowska cooperated with the embroiderers trained by her even before World War I. The women who joined the team later on were usually related to the first embroiderers or were their close friends. The embroidery skill was transferred from an early age. Władysława Wiśniewska, Jadwiga Hinc, Matylda Bławat, Helena Grulkowska are some of the many creators who inherited the interest in embroidery from home. Typically, during the winter period, Teodora employed a total of about 30 trained embroiderers.

In the interwar period, the range of embroidered products consisted mainly of tray cloths, napkins, tablecloths, pillowcases, tapestries, blouses, curtains, runners, decorative towels, coats, and dresses. More interesting embroidery from that time were placed on costumes, which were presented during the presidential harvest festival in Spala in 1928. These were white, embroidered dresses combined with embroidered coifs and aprons⁴⁴. In the archives in the Museum in Wdzydze there are also photographs where Teodora Gulgowska poses in black embroidered clothing. Deserving of special attention is an elegant black dress, embroidered with silver threads, which was reconstructed in 2019 thanks to the involvement of embroiderers from Człuchów and Przechlewo, The Workshop of Hand Embroidery and Restoration of Unique Fabrics contracted by M - KPE.

³⁷ Ibid.

³⁸ See. Bronisława Wrycza-Plińska's letter to Krystyna Szalańska from December 7, 1983 preserved in the OE MNG collections.

³⁹ Gulgowscy met many people arriving at Wdzydze thanks to the membership in the organizations listed in the text. In the report of one of the embroiderers we will find information that many vacationers from Mazovia also stayed in Wdzydze See. MEK Archive, Folder 519.

⁴⁰ This information can be found in Teodora Gulgowska's letter to the conservator of 8 July 1932. The addressee was probably Gwido Chmarzyński, acting provincial conservator. See. T. Sadkowski, *List Teodory Gulgowskiej po pożarze muzeum we Wdzydzech*, "Pomerania" 1997, No. 9, pp. 62-63.

⁴¹ See. „Pomorzanie” 1925, 2.07.

⁴² See. T. Seweryn, *Kaszubskie złotogłowie...*, p. 21.

⁴³ The Kashubian Museum was purchased by the State Treasury in 1927. The formalities were completed by Teodora Gulgowska.

⁴⁴ Photograph of the embroidery presented during the harvest festival in Spala is in the collections of M - KPE. See: KPE/59H/38/158/1.

Tadeusz Seweryn zanotował, że w tym okresie do haftowania wykorzystywano nici Aurora-Garn z Eberfeldu. Była to merceryzowana bawełna z jedwabistym połyskiem⁴⁵. Nici składały się ze splecionych 4 nitok, które można było dowolnie łączyć bądź rozdzielać w zależności od oczekiwanej grubości. Rzadziej używano nici DMC z Mühlhausen, ponieważ gorzej wypełniały haftowany wzór. Tadeusz Seweryn wspomina, że dominującym ścięciem był ściąg płaski, a poza nim wykonywano także ścięgi krzyżkowe (np. do wypełnienia wnętrza motywu serca)⁴⁶. Wśród najczęściej stosowanych motywów wymienia tulipany, bąki⁴⁷ [dziś znane jako owoc granatu – przyp. K.D.], wiśnie⁴⁸, pająki⁴⁹, serca, koła⁵⁰, słoneczka i łby⁵¹. Kompozycje złożone z wymienionych wyżej motywów Gulgowska rozrysowywała na płótnie osobiście, z rzadka pozwalając na to bardziej doświadczonym hafciarkom. W opinii Seweryna w latach 20. XX wieku najbardziej pomysłowe wzory komponowały Aniela Pellowska i Bronisława Tuszkowska⁵².

Taka organizacja pracy obowiązywała do wybuchu pożaru, który 16 czerwca 1932 roku strawił część wdzydzkich zabudowań, w tym willę mieszkalną Gulgowskich oraz Muzeum Kaszubskie. Dla 72-letniej wówczas Teodory priorytetem stała się ich odbudowa. O potrzebne środki zabiegała u urzędników oraz krewnych. Największego wsparcia udzielił jej siostrzeniec Witold Kukowski. Pomoc finansową i materialną przekazywali także sympatycy dzieła Gulgowskich oraz mieszkańcy Wdzydz. Chałupę odbudowano w 1936 roku, w większości siłami rąk wdzydzan.

Pochłonięta rekonstrukcją Muzeum Teodora powierzyła swojej bratanicy Jadwidze Fethke⁵³ część obowiązków związanych z działaniem zespołu hafciarskiego⁵⁴. Sama komponowała wzory, prowadziła księgi rachunkowe, a także zajmowała się promocją i zbytem haftu, w czym pomagał jej Wiktor Grulkowski. Nawiązała również bliższą współpracę z TPPL, dla którego realizowała zamówienia na hafty przeznaczone na sprzedaż i wystawy. Na jednej z nich, zorganizowanej w Warszawie w grudniu 1932 roku, hafty Gulgowskiej cieszyły się tak dużą popularnością, że Towarzystwo postanowiło promować je na większą skalę, także za granicą⁵⁵.

Teodora upowszechniała Wdzydzki Haft Kolorowy również przez prowadzenie wyjazdowych kursów. Szczegóły na temat jednego z nich zawarła w swoich wspomnieniach tucholska hafciarka, Felicja Kołakowska. W 1937 roku była uczestniczką kursu, który Teodora prowadziła w Tucholi. Był on skierowany do młodzieży i dorosłych. Pierwsza grupa spotykała się około południa i po południu, druga zaś wieczorami. Miesięczny koszt zajęć wynosił 10 złotych i w opinii Kołakowskiej był dość wysoki. Ponadto warunkiem udziału w kursie był zakup nici i materiału z rozrysowanym wzorem haftu Gulgowskiej w sklepie prowadzonym przez krewnego Izydora Gulgowskiego⁵⁶. Według Aleksandra Błachowskiego sklep prowadził bratanek Izydora, który posiadał w sprzedaży akcesoria do haftu i wzorniki Teodory. Korzystała z nich między innymi Helena Grabkowska, słynna tucholska hafciarka⁵⁷.

⁴⁵ Merceryzacja jest procesem obróbki chemicznej bawełny, dzięki której staje się ona bardziej wytrzymała, połyskująca, podatna na skręt i farbowanie.

⁴⁶ T. Seweryn, *Kaszubskie złotogłowie...*, s. 21.

⁴⁷ T. Seweryn wyróżnił również motyw bąka z rogami – występował, gdy z bąka nie wyrastały listki, tylko 2 różki. Zob. tamże, s. 22.

⁴⁸ Motyw wisierek T. Seweryn określił „czerwonymi cętkami na szypułce”. Zob. tamże.

⁴⁹ Mianem pająka T. Seweryn nazywa „kółko z wystającymi nóżkami”. Zob. tamże.

⁵⁰ Koło jest motywem nazywanym również rozetą. Najwcześniejsze motywy tego typu posiadały ażurowe środki, imitujące wygląd szprych w kole. Zob. tamże.

⁵¹ Łby, o których pisze T. Seweryn, to prawdopodobnie charakterystyczne dla wdzydzkiej odmiany haftu kaszubskiego duże motywy, które są nazywane również motywem wschodzącego słońca czy łbem tulipana. Zob. tamże.

⁵² Tamże, s. 20.

⁵³ Jadwiga Fethke zmarła 14 grudnia 1946 roku w wyniku gruźlicy. Została pochowana w Kościerzynie.

⁵⁴ Informacja pochodzi z relacji hafciarki Marii Jaszewskiej opracowanej przez Marię Przeździecką. Zob. Archiwum MEK, Teki 519.

⁵⁵ Zob. korespondencja między Teodorą Gulgowską a Towarzystwem Popierania Przemysłu Ludowego z siedzibą w Warszawie w zbiorach M – KPE: KPE/59H/15; KPE/59H/15/10, KPE 59H/15/1.

⁵⁶ Informacje na temat tucholskiego kursu pochodzą ze wspomnień Felicji Kołakowskiej zatytułowanych *Wrzos borowiacki*. Zob. maszynopis w Archiwum STL Oddział Gdańsk.

⁵⁷ A. Błachowski, *Z historii haftów kaszubskich – geneza i formy*, [w:] *Ziemia Człuchowska – Kaszuby – Pomorze. O dziejach, kulturze i ludziach. Materiały z sesji 8–9 IX 2006 roku*, red. C. Obracht-Prondzyński, Człuchów – Gdańsk 2007, s. 231.

Tadeusz Seweryn noted that during this period, Aurora-Garn threads from Eberfeld were used for embroidery. It was mercerized cotton with a silky gloss⁴⁵. The thread consisted of 4 intertwined strands, which could be freely combined or separated depending on the desired thickness. Less often used were the DMC threads from Mühlhausen, because they filled the embroidered pattern worse. Tadeusz Seweryn recalls that the dominant stitch was a flat stitch, and then the cross stitches (e.g. to fill the interior of the heart motif)⁴⁶. Among the most commonly used motifs, he mentions tulips, bumblebees⁴⁷ [today known as pomegranates – insert by K.D.], cherries⁴⁸, spiders⁴⁹, hearts, circles⁵⁰, sun, and bulbs⁵¹. The compositions from the above-mentioned motifs were drawn on a canvas by Gulowska herself; rarely she allowed the more experienced embroiderers to do it. According to Seweryn, in the 1920s, the most ingenious designs were composed by Aniela Pellowska and Bronisława Tuszkowska⁵².

Such a work organization was in force until the fire on June 16, 1932, that consumed some of the Wdzydze buildings, including Gulgowscy's residential villa and the Kashubian Museum. For the then 72-year-old Teodora, their restoration was the priority. She sought the necessary resources with officials and relatives. Her nephew Witold Kukowski offered her the greatest support. Financial and material assistance was also provided by supporters of Gulgowscy works and the residents of Wdzydze. The cottage was rebuilt in 1936, mostly by the hands of the Wdzydze inhabitants.

Consumed by the reconstruction of the museum Teodora entrusted her niece Jadwiga Fethke⁵³ with a part of her duties connected to the operation of the embroiderers' team⁵⁴. She composed the patterns, ran accounting books, and also engaged in the promotion and sale of the works, with the help from Wiktor Grulkowski. She also established a closer cooperation with TPPL, for which she fulfilled orders for embroidery intended for sale and exhibitions. On one of them, organized in Warsaw in December 1932, Gulowska's embroidery enjoyed such great popularity that the Association decided to promote them on a larger scale, also abroad.⁵⁵

Teodora popularized the Colorful Wdzydze Embroidery also by conducting courses outside of Wdzydze. Details about one of them were included in the memoirs of the Tuchola embroiderer, Felicja Kołakowska. In 1937, she was a participant in the course Teodora taught in Tuchola. It was addressed to youth and adults. The first group met around noon and afternoon, the second in the evenings. The monthly cost of classes was 10 zlotys and in the opinion of Kołakowska it was quite high. In addition, the condition for participation in the course was the purchase of threads and cloth with a drawn embroidery pattern by Gulowska in a store run by a relative of Izydor Gulowski⁵⁶. According to the Aleksander Błachowski, the store was run by Izydor's nephew, who sold embroidery accessories and Teodora's templates. Helena Grabkowska, the famous Tuchola embroiderer was among the persons who used them⁵⁷.

⁴⁵ Mercerization is a process of chemical processing of cotton which makes it more durable, glossy and more pliable and easier to dye.

⁴⁶ T. Seweryn, *Kaszubskie złotogłowie...*, p. 21.

⁴⁷ T. Seweryn also distinguished the motif of a bumblebee with antennas – it happened when the bumblebee did not have leaves but had antennas. See *ibid.*, p. 22.

⁴⁸ T. Seweryn described the cherry motif as “red spots on the peduncle”. See. *ibid.*

⁴⁹ T. Seweryn referred to “a circle with legs” as a spider. See *ibid.*

⁵⁰ Circle is a motif also referred to as rosette. The earliest motifs of this type had lace inside imitating spokes in a wheel. See *ibid.*

⁵¹ Bulbs mentioned by T. Seweryn are probably large motifs characteristic of the Wdzydze variety of Kashubian embroidery, also called the rising sun or tulip bulb. See *ibid.*

⁵² *Ibid.*, p. 20.

⁵³ Jadwiga Fethke died on December 14, 1946 as a result of tuberculosis. She was buried in Kościerzyna.

⁵⁴ The information comes from the report of the embroiderer Maria Jaszewska developed by Maria Przeździecka. See. MEK Archive, Folder 519.

⁵⁵ See. the correspondence between Teodora Gulowska and the Society for the Promotion of People's Industry with its registered office in Warsaw in the collections of M - KPE: KPE/59H/15; KPE/59H/15/10, KPE 59H/15/1.

⁵⁶ Information about the Tuchola course comes from the memoirs of Felicja Kołakowska entitled *Wrzos borowiacki*. See. typescript in the Archives of the STL Gdańsk Branch.

⁵⁷ A. Błachowski, *Z historii haftów kaszubskich – geneza i formy*, [in:] *Ziemia Człuchowska – Kaszuby – Pomorze. O dziejach, kulturze i ludziach. Materiały z sesji 8-9 IX 2006 roku*, eds. C. Obracht-Prondzyński, Człuchów – Gdańsk 2007, p. 231.

Hafciarstwo we Wdzydzach w trakcie II wojny światowej funkcjonowało w ograniczonym wymiarze. Teodora była zmuszona do rezygnacji z kilku form działalności, ale nadal można było u niej wyszywać. Haftowały wdzydzanki, które podczas wojny pozostały w wiosce lub przyjeżdżały do niej co pewien czas⁵⁸. Ich wyroby można było kupić w Muzeum, gdzie Teodora wciąż przyjmowała gości.

Dużo mniej przyjazna okazała się dla Gulgowskiej rzeczywistość, w której przyszło jej żyć po zakończeniu działań wojennych i nastaniu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Warunki życia Teodory pozostawiały wiele do życzenia. W 1946 roku wystosowała do wojewody gdańskiego list opisujący swoją niekorzystną sytuację finansową⁵⁹. Wskazała w nim, że zapoczątkowane przez nią hafciarstwo zanikło i jej jedynymi źródłami dochodu były renta po mężu i sprzedaż zbędnych rzeczy. Dopiero dwa lata później, po przekazaniu przez Teodorę Muzeum Kaszubskiego państwu, przyznano jej comiesięczny pobór oraz zasiłek, które wspomogły jej skromny domowy budżet. Z lat 1946–1950 zachowało się wiele świadectw starań Teodory o przyznanie jej pomocy finansowej, choćby na zakup opału na zimę lub lampki, dzięki której mogłaby dorabiać, malując kaszubskie wzory⁶⁰. Od czasu do czasu Teodorę wspierano środkami finansowymi w uznaniu osiągnięć jej i Izydora. Przykładem tego było przekazanie przez Zarząd Wojewódzki Związku Zawodowego „Samopomoc Chłopska” w Gdańsku 5000 złotych za zasługi Gulgowskich „na polu krzewienia kultury wsi polskiej”⁶¹. W ostatnich latach życia Teodorze przyznawano i odbierano wiele świadczeń, a pieniądze nie były przysyłane regularnie, sprawiając, że zdarzały się okresy, w których pozostawała bez środków do życia.

W 1950 roku na podstawie umowy zawartej między Teodorą Gulgowską a Muzeum Państwowym w Gdańsku, któremu po upaństwowieniu podlegała wdzydzka placówka, zatrudniono ją na stanowisku kancelistki i przyznano wynagrodzenie w wysokości 10 000 złotych. Gdy tylko pozwalał na to czas i zdrowie, Teodora oprowadzała po Muzeum i przyjmowała w swych progach gości, w tym naukowców, dziennikarzy i działaczy kaszubskich. W wielu obowiązkach pomagała jej Franciszka Łosińska; wspierały ją również liczne wdzydzanki.

Do zorganizowanej twórczości hafciarskiej we Wdzydzach powrócono dzięki Marii Wierzejewskiej i Stanisławie Barsznik, nauczycielkom, które w 20-lecie międzywojennym zamieszkały we Wdzydzach, a po II wojnie światowej uczyły haftu w szkołach we Wdzydzach i Wąglikowicach. Po konsultacji z Teodorą i za jej zgodą Wierzejewska i Barsznik podjęły również starania o otwarcie we Wdzydzach spółdzielni, która mogłaby wyszywać hafty wdzydzkie dla Centrali Przemysłu Ludowego i Artystycznego (CPLiA, tak zwana Cepelia). W odpowiedzi na tę inicjatywę Izba Przemysłowo-Handlowa w Gdyni zorganizowała we Wdzydzach kurs haftu. Program nauki obejmował „sztukę ludową i kaszubską, rysunek elementów wzorów kaszubskich, układanie motywów w kompozycję wzoru, rysowanie wzoru na płótnie, materiałoznawstwo w hafcie, ścięgi i wykonanie motywów, mereżkowanie, obrębianie i obszydełkowanie prac, haft serwetki, zakładki do książek, torebki, kołnierzyka, fartuszka itp.”⁶². Kurs prowadzony przez Stanisławę Barsznik, Marię Wierzejewską i Helenę Knut trwał od 15 grudnia 1949 roku do 7 marca 1950 roku. W jego następstwie założono we Wdzydzach spółdzielnię, której nadano nazwę „Wdzydzana”⁶³. Jej siedzibą był dom Marii i Stanisławy. Organizacja pracy we „Wdzydzanie” polegała na przekazywaniu kobietom materiałów z naniesionymi wzorami autorstwa Teodory Gulgowskiej i Marii Wierzejewskiej. Zbyt gotowych haftów należało do obowiązków gdyńskiej Izby. Prace trafiały na półki sklepów i punktów sprzedaży współpracujących z CPLiA w kraju i za granicą. Przez pierwsze dwa lata działalności „Wdzydzana” przynosiła zyski, dzięki czemu utrzymywała pewną niezależność względem Cepelii.

⁵⁸ Wywiad przeprowadzony z Jadwigą Bławat przez Zuzannę Hołdys, Rajmunda Knittera i Wiktorię Kozikowską opublikowany w: *Czas próby i nadziei. Wspomnienia mieszkańców ziemi kościerskiej z lat 1939–1945*, red. K. Jażdżewski, R. Knitter, Kościerzyna 2019, s. 38.

⁵⁹ Zob. zbiory M - KPE: KPE/328/1/H.

⁶⁰ Zob. zbiory M - KPE: KPE/59H/9/6.

⁶¹ Zob. korespondencja Teodory Gulgowskiej z 1949 roku ze Związkiem Zawodowym Pracowników Instytucji Społecznych przy Radzie Związku Zawodowego Sopot, Koło „Samopomoc Chłopska”. Zob. zbiory M - KPE: KPE/59H/9/7.

⁶² Dyplom ukończenia kursu Zofii Łęgowskiej znajduje się w zbiorach M - KPE.

⁶³ Nazwa jest inspirowana legendą o powstaniu Wdzydz, której bohaterką była księżniczka Wdzydzana.

Embroidery in Wdzydze operated to a limited extent during World War II. Teodora was forced to give up several activities, but embroidering with her was still available. The Wdzydze girls, who remained in the village during the war or came to it from time to time were the ones who embroidered with her.⁵⁸ Their works could be purchased in the Museum where Teodora still accepted guests.

The reality in which Gulgowska came to live after the end of the war and the advent of the Polish People's Republic turned out to be much less friendly. Teodora's living conditions left much to be desired. In 1946 she sent a letter to the Gdańsk governor describing her unfavorable financial situation⁵⁹. She indicated that the embroidery she had initiated has disappeared and her only income was her husband's pension and the sale of unnecessary items. It was not until two years later, after Teodora sold the Kashubian Museum to the state, that she was given a monthly salary and allowance, which helped her with a modest home budget. From 1946–1950, many testimonies have survived of Teodora's efforts to grant her financial support, like for the purchase of winter fuel or lamps, thanks to which she could earn some extra money by painting Kashubian patterns⁶⁰. From time to time, Teodora was financially supported in recognition of her and Izydor's achievements. An example of this was the donation of 5,000 zlotys by the Voivodship Board of the Trade Union "Farmers Self-Help" in Gdańsk for Gulgowscy's services "in the field of promoting the culture of the Polish village"⁶¹. In the last years of Teodora's life, she was granted and taken away many benefits, and the money was not sent regularly, resulting in periods in which she was left without any means to live.

In 1950, on the basis of an agreement between Teodora Gulgowska and the State Museum in Gdańsk, to which the Wdzydze institution was subject due to nationalization, she was employed as a clerk and was awarded a salary of 10,000 zlotys. Whenever time and health allowed, Teodora was a guide in the Museum and welcomed guests, including scientists, journalists, and Kashubian activists. Franciszka Łosińska assisted her in many duties; she was also supported by numerous Wdzydze women.

Thanks to Maria Wierzejewska and Stanisława Barsznik, teachers who lived in Wdzydze and after the World War II taught embroidery at schools in Wdzydze and Wąglikowice, Wdzydze returned to the organized embroidery creativity. After consulting with Teodora and with her consent, Wierzejewska and Barsznik also made efforts to open a cooperative in Wdzydze that could embroider Wdzydze patterns for Folk and Artistic Industry Center (CPLiA, the so-called Cepelia). In response to this initiative, the Chamber of Commerce and Industry in Gdynia organized an embroidery course in Wdzydze. The study program included "folk and Kashubian art, drawing elements of Kashubian designs, arranging motifs in the composition of the pattern, drawing the pattern on canvas, material science in embroidery, stitching and making motifs, hemming, crocheting of the edges of the works, embroidery of a napkin, bookmark, handbag, collar, apron, etc."⁶². The course taught by Stanisława Barsznik, Maria Wierzejewska and Helena Knut lasted from December 15, 1949 to March 7, 1950. As a result, a cooperative was founded in Wdzydze, which was given the name "Wdzydzana"⁶³. Its residence was the house of Maria and Stanisława. The organization of work in "Wdzydzana" consisted in providing women with materials with patterns by Teodora Gulgowska and Maria Wierzejewska. The sale of the ready-made embroidery was the duty of the Gdynia Chamber. The works went to the shelves of stores and sales points cooperating with CPLiA in Poland and abroad. For the first two years of activity, "Wdzydzana" was profitable, thanks to which it maintained some independence from Cepelia.

⁵⁸ Interview with Jadwiga Bławat by Zuzanna Holdys, Rajmund Knitter and Wiktoria Kozikowska published in: *Czas próby i nadziei. Wspomnienia mieszkańców ziemi kościerskiej z lat 1939–1945*, eds. K. Jażdżewski, R. Knitter, Kościerzyna 2019, p. 38.

⁵⁹ See. collections of M - KPE: KPE/328/1/H.

⁶⁰ See. collections of M - KPE: KPE/59H/9/6.

⁶¹ See. correspondence of Teodora Gulgowska from 1949 with the Trade Union of Employees of Social Institutions at the Council of the Trade Union Sopot, "Farmer Self-help" Association. See. collections of M - KPE: KPE/59H/9/7.

⁶² The diploma of course completion by Zofia Łęgowska is in the collections of M - KPE.

⁶³ The name is inspired by the legend of the creation of Wdzydze, of which heroine was Princess Wdzydzana.

Do Wdzydz powróciła nadzieja na to, że zapoczątkowane tam hafciarstwo nie ulegnie zapomnieniu i będzie kontynuowane przez kolejne pokolenia. Cieszą się także z możliwości zarabiania dzięki wykonywaniu lubianego zajęcia – w dodatku bez konieczności wyjeżdżania ze wsi. W tym pozytywnym dla wdzydzkiego hafciarstwa okresie, w wieku 91 lat odeszła Teodora Gulgowska⁶⁴.

Dobra passa Wdzydzkiego Haftu Kolorowego nie trwała długo. Już kilka miesięcy po śmierci Teodory zyski przynoszone przez „Wdzydzanę” zaczęły się obniżać, w związku z czym Centrala narzuciła hafciarkom obowiązek wyszywania wzorów opartych na bardziej popularnej wśród nabywców, żukowskiej odmianie haftu kaszubskiego. Kolejne zmiany nastąpiły w 1954 roku. Zmniejszono wówczas liczbę zamówień na hafty przy jednoczesnym zwiększeniu liczby zleceń na wykrój i szycie ubrań, a także przeniesiono zarząd spółdzielni do Gdyni. Z modyfikacją profilu produkcji była związana również zmiana nazwy spółdzielni, dla której wyszywały i szyły hafciarki z Wdzydz. Były to kolejno: Rzemieślnicza Spółdzielnia Pracy Tkacko-Dziewiarskiej „Wdzydzana”, Spółdzielnia Zakłady Tkacko-Odzieżowe oraz Nadmorskie Zakłady Włókienniczo-Odzieżowe Spółdzielnia Pracy w Gdyni. Konieczność sprostania nowym wymogom i wzrastająca zależność od Centrali sprawiały Stanisławie Barsznik i Marii Wierzejewskiej coraz większy kłopot. W opinii Stanisławy stres i nadmiar zobowiązań przyczyniły się do pogorszenia stanu zdrowia Marii, a ostatecznie do jej śmierci⁶⁵. Wprowadzone zmiany nie odpowiadały także wdzydzankom, dlatego wiele z nich zrezygnowało z pracy dla Spółdzielni.

Spółdzielnia we Wdzydzach istniała do 1959 roku. Po jej rozwiązaniu część hafciarek utworzyła zespół, który wyszywał hafty dla spółdzielni „Regionalna” w Kartuzach. Pracą wdzydzkiego zespołu kierowała Władysława Wiśniewska, wybitna uczennica Teodory Gulgowskiej i dotychczasowa prawa ręka Stanisławy Barsznik i Marii Wierzejewskiej.

Wyszywanie dla CPLiA nie było jedynym przejawem działalności hafciarskiej w powojennych Wdzydzach. Prace hafciarek z wzorami autorstwa Teodory Gulgowskiej prezentowano na wystawach w regionie. Już w 1949 roku zorganizowano ekspozycję kaszubskiej sztuki ludowej w Muzeum Kaszubskim w Kartuzach. Prezentowano na niej prace najważniejszych regionalnych twórców, m.in. hafty pochodzące z Wdzydz, Kościerzyny (wzory M. Lewandowskiego), a także hafty Franciszki Majkowskiej oraz Leonarda Brzezińskiego, Natalii Kosteckiej i M. Kotowskiej z Kartuz⁶⁶.

Hafciarki działały również na polu edukacji. Dzieliły się wiedzą i umiejętnościami na kursach, warsztatach oraz w rodzinnych domach. Wiele z nich nauczyło sztuki haftu swoje dzieci. Wyjątkowo zdolnym uczniem był syn Jadwigi Hinc, Roman, który od najmłodszych lat prezentował swoje prace na wystawach i konkursach. Prywatnych lekcji hafciarki udzielały również turystom, artystom, naukowcom, pisarzom i działaczom kaszubskim wypoczywającym we Wdzydzach. Wśród nich znajdowały potencjalnych nabywców swoich wyrobów.

Twórczynie promowały i sprzedawały hafty również na kiermaszach i jarmarkach. Szczególną popularnością cieszył się Jarmark Wdzydzki, który od 1973 roku odbywa się na terenie wdzydzkiego Muzeum, instytucji szczególnie ważnej dla miejscowych hafciarek⁶⁷. Wdzydzanki chętnie uczestniczyły w organizowanych przez Muzeum wydarzeniach, na prośbę jego pracowników udzielały wywiadów prasowych, radiowych i telewizyjnych, przekazywały hafty do muzealnych zbiorów, a także były cennym źródłem wiedzy o początkach i rozwoju hafciarstwa we Wdzydzach. Ich aktywna działalność upowszechniająca haft wdzydzki oraz uznane przez specjalistów umiejętności stanowiły podstawę do przyznawania twórczyniom nagród, stypendiów, odznak oraz włączenia ich do Stowarzyszenia Twórców Ludowych.

⁶⁴ Teodora Gulgowska zmarła 21 lutego 1951 roku.

⁶⁵ Korespondencja Stanisławy Barsznik i Marii Wierzejewskiej z Władysławą Wiśniewską znajduje się w zbiorach M - KPE.

⁶⁶ Zob. *Wystawa Kaszubskiej Sztuki Ludowej w Kartuzach - katalog*, Gdańsk - Kartuzy 1949.

⁶⁷ Jarmark Wdzydzki skupia uzdolnione twórczynie haftu kaszubskiego również dziś, stanowiąc dla nich nie tylko okazję do sprzedaży wyrobów, lecz także miejsce, w którym hafciarki zamieszkujące na co dzień różne części Kaszub i Borów Tucholskich mogą się spotkać, spędzić wspólnie czas i wymieniać doświadczenia.

The hope that the embroidery originating from Wdzydze will not be forgotten and will be continued for the next generations returned to the village. They also enjoyed the opportunity to earn money by doing a job they liked - and without leaving the countryside. In this positive period for Wdzydze embroidery, Teodora Gulgowska passed away at the age of 91⁶⁴.

The good luck of the Colorful Wdzydze Embroidery did not last long. Just a few months after Teodora's death, the profits brought by "Wdzydzana" began to decline, and therefore the Center imposed on the embroiderers the obligation to sew patterns based on the more popular among clients Kashubian embroidery style, the Żukowski variety. Further changes occurred in 1954. At that time, the number of orders for embroidery was reduced while the number of orders for cutting and sewing clothes was increased, and the management of the cooperative was moved to Gdynia. The modification of the production profile was also associated with a change in the name of the cooperative, for which the embroiderers from Wdzydz worked. These were, in turn: Crafts Cooperative of Weaving and Knitting works "Wdzydzana", Weaving and Knitting Cooperative, and Seaside Weaving and Clothing Cooperative in Gdynia. The necessity to meet new requirements and the increasing dependence on the Center caused increased problems for Stanisława Barsznik and Maria Wierzejewska. In Stanisława's opinion, the stress and excess obligations contributed to the deterioration of Maria's health, and ultimately to her death⁶⁵. The introduced changes also did not suit the Wdzydze women, which is why many of them quit working for the Cooperative.

The cooperative in Wdzydze existed until 1959. After its dissolution, some embroiderers formed a team that sewed embroidery for the "Regionalna" cooperative in Kartuzi. The work of the Wdzydze team was managed by Władysława Wiśniewska, an outstanding student of Teodora Gulgowska and until then the right hand of Stanisława Barsznik and Maria Wierzejewska.

Embroidery for CPLiA was not the only manifestation of embroidery activity in post-war Wdzydze. The works of embroiderers with patterns by Teodora Gulgowska were presented at exhibitions in the region. As early as 1949, an exhibition of Kashubian folk art was organized at the Kashubian Museum in Kartuzi. It presented the works of the most important regional artists, including embroidery from Wdzydze, Kościerzyna (designs by M. Lewandowski), as well as embroidery by Franciszka Majkowska and Leonard Brzezinski, Natalia Kostecka and M. Kotowska from Kartuzi⁶⁶.

The embroiderers were also active in the field of education. They shared knowledge and skills at courses, workshops and in family homes. Many of them taught the art of embroidery to their children. An extremely talented student was Jadwiga Hinc's son Roman, who from an early age presented his works at exhibitions and competitions. The embroiderers also gave private lessons to tourists, artists, scientists, writers, and Kashubian activists relaxing in Wdzydze. Among them were potential buyers of their products.

The creators also promoted and sold embroidery at fairs and bazaars. The Wdzydze Fair, which since 1973 takes place at the Wdzydze Museum, an institution especially important to local embroiderers, enjoyed a particular popularity⁶⁷. Wdzydze women gladly participated in the events organized by the Museum, at the request of its employees gave press, radio, and television interviews, offered their embroidery for the museum collections, and were a valuable source of knowledge about the beginnings and development of embroidery in Wdzydze. Their intense activity promoting the Wdzydze embroidery and skills recognized by specialists constituted the basis for granting embroiderers awards, scholarships and including them in the Association of Folk Artists.

⁶⁴ Teodora Gulgowska died on February 21, 1951.

⁶⁵ Correspondence of Stanisława Barsznik and Maria Wierzejewska with Władysława Wiśniewska is in the collections of M - KPE.

⁶⁶ See. *Wystawa Kaszubskiej Sztuki Ludowej w Kartuzach - katalog*, Gdańsk - Kartuzi 1949.

⁶⁷ The Wdzydzki Fair gathers talented creators of Kashubian embroidery also today, providing them not only with the opportunity to sell products, but also a place where embroiderers living on a daily basis in different parts of Kashubia and Bory Tucholskie can meet, spend time and exchange experiences.

Wdzydzkie hafciarki zaangażowały się również w tworzenie teczki ze wzorami haftu Teodory Gulgowskiej i Jadwigi Fethke⁶⁸. Znajduje się w niej 10 kolorowych kompozycji hafciarskich, które nabywcy mogą przerysować na kalkę, a następnie nanieść na płótno. Publikacja zawiera także podstawowe informacje na temat wdzydzkiej twórczości hafciarskiej oraz zasad jej wyszywania. Wydanie teczki przyczyniło się do zaznajomienia szerokiego grona odbiorców z wdzydzkim hafciarstwem. Część z nich włączyła wzory Teodory i Jadwigi do swojego repertuaru, dzięki czemu zwiększyła się liczba wyszywających je osób, zwłaszcza poza Wdzydzami. Z upływem czasu w samej wiosce twórczyń i twórców haftu wdzydzkiego było coraz mniej. Porzucali oni hafciarstwo najczęściej z powodu stanu zdrowia⁶⁹, a z czasem umierali.

Haft wdzydzki jest obecnie jedną z najrzadziej wyszywanych odmian haftu kaszubskiego. Głównym ośrodkiem jego wykonywania są okolice Człuchowa i Przechlewa. Działają tam dwa koła hafciarskie prowadzone przez uznaną twórczynię Józefę Sitarz. Pod jej okiem powstają jedne z najpiękniejszych i najlepiej wykonanych haftów wdzydzkich⁷⁰, które są widoczne w przestrzeni publicznej dzięki prezentowaniu ich na wystawach, kiermaszach i jarmarkach. Prace człuchowskich i przechlewskich hafciarek znajdują się w zbiorach wielu muzeów, także tego we Wdzydzach, gdzie uświetniają wystawę poświęconą Teodorze i Izidorowi Gulgowskim.

Wdzydzki Haft Kolorowy stworzony przez Gulgowską na początku XX wieku miał na celu przede wszystkim poprawę sytuacji bytowej wdzydzan oraz zapewnienie im pożytecznego i satysfakcjonującego zajęcia w wolnym czasie. Po ponad 100 latach jego istnienia wiemy jednak, że Teodora zapoczątkowała bardzo ważne zjawisko kulturowe. Na podstawie koncepcji Wdzydzkiego Haftu Kolorowego w regionie powstały nowe odmiany haftów, zbiorczo określane haftami kaszubskimi. Ich wyszywanie stanowi najbardziej znaną i najpowszechniej wykonywaną gałąź regionalnej twórczości artystycznej na Pomorzu. Dla mieszkańców regionu, a w szczególności dla Kaszubów, haft kaszubski stanowi ważny element tożsamości lokalnej. Identyfikują się z jego motywami i wzorami, a jednocześnie sami są przez nie identyfikowani. Z tego powodu motywy i wzory wywodzące się z haftu kaszubskiego są przenoszone na inne powierzchnie i funkcjonują w przestrzeni publicznej jako znaki graficzne i symbole kultury kaszubskiej.

Hafciarstwo odegrało ważną rolę w procesie integracji społecznej i aktywizacji zawodowej wyszywających osób. W klubach, kołach i zespołach hafciarskich twórczynie i twórców haftu łączy zazwyczaj głębokie poczucie wspólnoty przeżywanych doświadczeń i emocji. Regularne spotkania, współpraca podczas przedsięwzięć oraz długoletni charakter znajomości ułatwiają nawiązywanie satysfakcjonujących i stałych relacji społecznych, a także budowanie poczucia akceptacji i przynależności do grupy. Cenioną wartością płynącą z wyszywania jest możliwość realizowania swych potrzeb zawodowych i twórczych, dzięki którym hafciarki zapewniały sobie większy stopień niezależności i stabilności finansowej oraz poczucie spełnienia zawodowego i artystycznego. Teodora Gulgowska osiągnęła dużo więcej, niż zakładała podczas opracowywania koncepcji haftu wdzydzkiego. Nie tylko polepszyła sytuację bytową mieszkanki Wdzydz, ale także przyczyniła się do poprawy losu tysięcy kobiet, które związały swe życie z tworzeniem haftu kaszubskiego. Co ważne, Gulgowska wpłynęła także na charakter dziedzictwa kulturowego mieszkańców Pomorza, wzbogacając je o zupełnie nową dziedzinę rękodzieła artystycznego.

⁶⁸ Pierwszą teczkę wzorów z Wdzydz opublikowano w 1977 roku, a następne w latach 1981 i 2006. Wydawcą wszystkich teczek z wzorami haftu kaszubskiego jest Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie.

⁶⁹ Powodem zaprzestania wyszywania wśród hafciarek są m.in. problemy ze wzrokiem i choroby reumatyczne powodujące ból palców i nadgarstków.

⁷⁰ Tezę postawiono w oparciu o liczbę wyróżnień i nagród przyznawanych na przestrzeni lat hafciarkom należącym do kół prowadzonych przez Józefę Sitarz z Człuchowa i Przechlewa, m.in. w najważniejszym konkursie haftu kaszubskiego – Wojewódzkim Konkursie Haftu Kaszubskiego w Lini.

Wdzydze embroiderers were also involved in creating a folder with embroidery patterns of Teodora Gulgowska and Jadwiga Fethke⁶⁸. It contains 10 colorful embroidery compositions that buyers can redraw on tracing paper and then apply to canvas. The publication also contains basic information about Wdzydze embroidery and the principles of embroidery. The publication of the folder helped to familiarize a wide range of artists with Wdzydze embroidery. Some of them included Teodora and Jadwiga's designs in their repertoire, thanks to which the number of people stitching them increased, especially outside of Wdzydze. As time went by, there were fewer and fewer creators of Wdzydze embroidery in the village. They abandoned embroidery mostly because of their health⁶⁹, and in time they passed away.

Wdzydze embroidery is currently one of the rarest varieties of Kashubian embroidery. It is mainly made in the area around Człuchów and Przechlewo. There are two embroidery circles run by the renowned artist Józefa Sitarz. Under her eye, some of the most beautiful and best-made Wdzydze embroidery is created⁷⁰, which are visible in public space thanks to their presentation at exhibitions, fairs, and bazaars. The works of Człuchów and Przechlewo embroiderers are in the collections of many museums, including those in Wdzydze, where they add splendor to the exhibition dedicated to Teodora and Izidor Gulgowski.

The Colorful Wdzydze Embroidery created by Gulgowska at the beginning of the 20th century was primarily aimed at improving the living conditions of Wdzydze inhabitants and providing them with useful and satisfying leisure activities. However, after more than 100 years of its existence, we know that Teodora initiated a very important cultural phenomenon. Based on the concept of the Colorful Wdzydze Embroidery, new varieties of embroidery were created in the region, collectively referred to as the Kashubian embroidery. This embroidery is the best known and most commonly performed branch of regional artistic creativity in Pomerania. For the inhabitants of the region, and in particular for Kashubians, Kashubian embroidery is an important element of the local identity. They identify themselves with its motifs and designs, and at the same time they are identified by them. For this reason, motifs and patterns derived from the Kashubian embroidery are transferred to other surfaces and function in the public space as graphic signs and symbols of the Kashubian culture.

Embroidery played an important role in the process of social integration and professional activation of embroiderers. In embroidery clubs, circles and teams, embroidery creators usually feel a deep sense of community of experiences and emotions. Regular meetings, cooperation during ventures and the long-term nature of acquaintances facilitate establishing satisfying and stable social relations, as well as building a sense of acceptance and belonging to a group. The significant value of embroidery is the ability to meet one's professional and artistic needs, thanks to which embroiderers ensured themselves a greater degree of independence and financial stability as well as a sense of professional and artistic fulfillment. Teodora Gulgowska achieved much more than she had planned when developing the concept of the Kashubian embroidery. Not only did it improve the living conditions of the inhabitants of Wdzydze, but also contributed to the improvement of the fate of thousands of women who connected their lives with the creation of Kashubian embroidery. Importantly, Gulgowska also influenced the nature of the cultural heritage of the inhabitants of Pomerania, enriching them with a completely new field of artistic handicrafts.

⁶⁸ The first folder with designs from Wdzydze was published in 1977, and the next in 1981 and 2006. The publisher of all folders with Kashubian embroidery designs is the Kashubian-Pomeranian Association.

⁶⁹ The reason for stopping among embroiderers are, among others, problems with vision and rheumatic diseases causing pain in fingers and wrists.

⁷⁰ The statement was based on the number of distinctions and awards granted over the years to embroiderers belonging to the circles led by Józefa Sitarz from Człuchów and Przechlewo, among others in the most important Kashubian embroidery competition - the Provincial Kashubian Embroidery Competition in Linia.

BIBLIOGRAFIA

Błachowski A., *Hafty: polskie szycie*, Lublin – Toruń 2004.

Błachowski A., *Z historii haftów kaszubskich – geneza i formy*, [w:] *Ziemia Człuchowska – Kaszuby – Pomorze. O dziejach, kulturze i ludziach. Materiały z sesji 8–9 IX 2006 roku*, red. C. Obracht-Prondzyński, Człuchów – Gdańsk 2007.

Borzyszkowski J., *Teodora z Fethków i Izidor Gulgowscy – ich życie i dzieła, rodzina i przyjaciele we Wdzydzach*, Wdzydze 2018.

Czas próby i nadziei. Wspomnienia mieszkańców ziemi kościerskiej z lat 1939–1945, red. K. Jażdżewski, R. Knitter, Kościerzyna 2019.

Gulgowska T., *Wie ich darauf kam den Hausfleiß einzuführen*, „Das Land” 1910, R. 18, s. 185–187.

Gulgowski I., *O nieznanym ludzie w Niemczech: przyczynek do ludoznawstwa i krajoznawstwa Kaszub*, Gdańsk 2012.

Heritage, Museums and Galleries: An Introductory Reader, ed. G. Corsane, London 2005.

Kizik E., *Bieda i kaszubska sztuka ludowa. Początki działalności Izydora i Teodory Gulgowskich (do 1914 roku)*, [w:] *W kręgu dwóch kultur: społeczeństwo polskich ziem zachodnich w XIX i XX stuleciu*, red. S. Wierchosławski, A. Niewęgłowska, T. Krzemiński, Toruń 2017.

Kot J., *Kronika*, „Rzeczy Piękne” 1927, R. VI.

„Pomorzanin” 1925, 2.07.

Sadkowski T., *Izidor Gulgowski* [hasło], [w:] *Etnografowie i ludoznawcy polscy. Sylwetki, szkice biograficzne*, red. E. Fryś-Pietraszkowa, A. Kowalska-Lewicka, A. Spiss, T. II, Wrocław – Kraków 2010.

Sadkowski T., *List Teodory Gulgowskiej po pożarze muzeum we Wdzydzach*, „Pomerania” 1997, nr 9, s. 62–63.

Seweryn T., *Kaszubskie złotogłowie i nowe hafty wdzydzkie*, „Lud” 1929, T. 7.

Wica-Gostomski A., *Z posażnej skrzyni i ze złotogłowa odwzorowane*, „Pomerania” 1981, nr 5(112).

Wystawa Kaszubskiej Sztuki Ludowej w Kartuzach – katalog, Gdańsk – Kartuzy 1949.

ARCHIWA

Zbiory Archiwum MEK, Teki 519.

Zbiory M – KPE, w tym: KPE/59H/15; KPE/59H/9-6; KPE/59H/9-7; KPE/59H/15/10; KPE/59H/15/1; KPE/59H/45; KPE/328H/1.

Zbiory OE MNG, w tym: MNG-E-360; MNG-E-361; MNG-E-363; MNG-E 1311; MNG-E-2179.

Zbiory Muzeum Historyczno-Etnograficzne im. Juliana Rydzkowskiego w Chojnicach.

LITERATURE

Błachowski A., *Hafty: polskie szycie*, Lublin – Toruń 2004.

Błachowski A., *Z historii haftów kaszubskich – geneza i formy*, [in:] *Ziemia Człuchowska – Kaszuby – Pomorze. O dziejach, kulturze i ludziach. Materiały z sesji 8–9 IX 2006 roku*, ed. C. Obracht-Prondzyński, Człuchów – Gdańsk 2007.

Borzyszkowski J., *Teodora z Fethków i Izidor Gulgowscy – ich życie i dzieła, rodzina i przyjaciele we Wdzydzach*, Wdzydze 2018.

Czas próby i nadziei. Wspomnienia mieszkańców ziemi kościerskiej z lat 1939–1945, eds. K. Jażdżewski, R. Knitter, Kościerzyna 2019.

Gulgowska T., *Wie ich darauf kam den Hausfleiß einzuführen*, “Das Land” 1910, chapter 18, pp. 185–187.

Gulgowski I., *O nieznanym ludzie w Niemczech: przyczynek do ludoznawstwa i krajoznawstwa Kaszub*, Gdańsk 2012.

Heritage, Museums and Galleries: An Introductory Reader, ed. G. Corsane, London 2005.

Kizik E., *Bieda i kaszubska sztuka ludowa. Początki działalności Izydora i Teodory Gulgowskich (do 1914 r.)*, [in:] *W kręgu dwóch kultur: społeczeństwo polskich ziem zachodnich w XIX i XX stuleciu*, eds. S. Wierchosławski, A. Niewęgłowska, T. Krzemiński, Toruń 2017.

Kot J., *Kronika*, “Rzeczy Piękne” 1927, R. VI.

“Pomorzanin” 1925, 2.07.

Sadkowski T., *Izidor Gulgowski* [entry], [in:] *Etnografowie i ludoznawcy polscy. Sylwetki, szkice biograficzne*, ed. E. Fryś-Pietraszkowa, A. Kowalska-Lewicka, A. Spiss, vol. II, Wrocław – Kraków 2010.

Sadkowski T., *List Teodory Gulgowskiej po pożarze muzeum we Wdzydzach*, “Pomerania” 1997, no. 9, pp. 62–63.

Seweryn T., *Kaszubskie złotogłowie i nowe hafty wdzydzkie*, “Lud” 1929, vol. 7.

Wica-Gostomski A., *Z posażnej skrzyni i ze złotogłowa odwzorowane*, “Pomerania” 1981, no. 5(112).

Wystawa Kaszubskiej Sztuki Ludowej w Kartuzach – katalog, Gdańsk – Kartuzy 1949.

ARCHIVES

Collections of the MEK Archive, Folder 519.

Collections of M – KPE, including: KPE/59H/15; KPE/59H/9-6; KPE/59H/9-7; KPE/59H/15/10; KPE/59H/15/1; KPE/59H/45; KPE/328H/1.

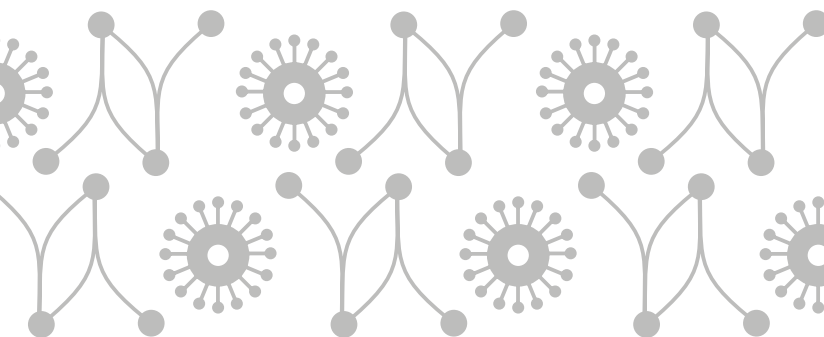
Collections of OE MNG, including: MNG-E-360; MNG-E-361; MNG-E-363; MNG-E 1311; MNG-E-2179.

Collections of the Historical-Ethnographical Museum of Julian Rydzkowski in Chojnice.

MARTA BŁAWAT

Z D./NEE PELLOWSKA

• 1899 – 1987 •

✕ Marta Bławat,
Wdzydze, 1983,
fot. Ryszard Wiliński

✕ Marta Bławat,
Wdzydze, 1983,
photo by Ryszard Wiliński

P L

Marta Bławat urodziła się we Wdzydzach w 1899 roku. Była uczennicą Izzydora Gulgowskiego we wdzydzkiej szkole. W wieku 7 lat rozpoczęła naukę haftu pod okiem Teodory Gulgowskiej. Jedna z jej wczesnych prac, pochodząca z pierwszej dekady XX wieku makata, znajduje się w zbiorach Oddziału Etnografii Muzeum Narodowego w Gdańsku.

Marta Bławat razem z kilkoma innymi wdzydzkimi hafciarkami zaangażowała się w prace nad baldachimem procesyjnym do kościoła w Olpuchu. Przedsięwzięcie zainicjował opiekun świątyni oraz doświadczony hafciarz, Józef Podolski. Autorką kompozycji hafciarskiej na baldachimie była prawdopodobnie Teodora Gulgowska.

Prace Marty Bławat zostały docenione przez specjalistów w dziedzinie twórczości ludowej. Przyjęto ją do Stowarzyszenia Twórców Ludowych i wielokrotnie nagradzano.

E N G

Marta Bławat was born in Wdzydze in 1899. She was a student of Izidor Gulgowski in Wdzydze school. At the age of 7 she began learning embroidery under the guidance of Teodora Gulgowska. One of her early works, a tapestry originating from the first decade of the 20th century, is part of the collection of the Department of Ethnography of the National Museum in Gdańsk.

Marta Bławat together with a couple other Wdzydze embroiderers got involved in the work on the procession canopy for the church in Olpuch. The enterprise was initiated by the church keeper and experienced embroiderer, Józef Podolski. The author of the embroidery pattern on the canopy was probably Teodora Gulgowska.

The works of Marta Bławat were appreciated by specialists in the field of folk art. She was accepted into the Association of Folk Artists and received numerous awards.

SERWETA PE/2501/E

Wykonanie: Marta Bławat, lata I wojny światowej

Wymiary: 33,5 cm × 38,5 cm

Płótno: lniane

Nici: bawełniane, metaliczne

Obręb haftu: wykończenie szydełkowe

Motywy:

TRAY CLOTH PE/2501/E

Made by: Marta Bławat, World War I period

Dimensions: 33.5 cm × 38.5 cm

Cloth: linen

Threads: cotton, metallic

Embroidery border: crocheted finish

Motifs:

pąk		bud
róża		rose
niezapominajka		forget-me-not
słoneczko		sun
wisienka		cherry
liść		leaf
łodyga		stalk

ANIOŁOM SWOIM

KĄŻE CIĘ PILNOWAĆ.

MAKATA PE/2506/E

Wykonanie: Marta Bławat, 1919 r.

Wymiary: 72 cm × 188 cm

Płótno: lniane

Nici: bawełniane

Informacje dodatkowe: w katalogu naukowym muzealiów M - KPE znajdujemy informację pracownika Muzeum dotyczącą procesu powstawania haftu. Marta Bławat wyszywała makatę w wolnych chwilach - zajęło jej to cały rok. Z powodu ograniczonej dostępności muliny Marta korzystała z kilku odcieni danego koloru nici, stąd te same motywy haftu w kilku przypadkach różnią się od siebie odcieniami. Makata wisiała nad małżeńskim łóżem hafciarki.

Motywy:

TAPESTRY PE/2506/E

Made by: Marta Bławat, 1919

Dimensions: 72 cm × 188 cm

Cloth: linen

Threads: cotton

Additional information: in the scientific catalogue of M - KPE museum collection, we find information entered by a Museum employee on the process of the embroidery creation. Marta Bławat stitched the tapestry in her free time - it took her an entire year. Due to limited access to embroidery floss, Marta used a few of shades of a given thread color; therefore, the same embroidery motifs in several cases differ in shade. The tapestry was hanging over the marital bed of the embroiderer.

Motifs:

róża		rose
serce		heart
tulipan		tulip
niezapominajka		forget-me-not
gwiazda		star
słoneczko		sun
dzwonek		bellflower
pszczołka		bee-shaped flower
wisienka		cherry
liść		leaf
łodyga		stalk
motywy bez nazwy		motifs without names

SERWETA KPE/1741/E**Wykonanie:** Marta Bławat, 1982 r.**Wymiary:** 35 cm × 35 cm**Płótno:** lniane**Nici:** bawełniane**Obręb haftu:** mereżka**Motywy:****TRAY CLOTH** KPE/1741/E**Made by:** Marta Bławat, 1982**Dimensions:** 35 cm × 35 cm**Cloth:** linen**Threads:** cotton**Embroidery border:** hemstitch**Motifs:**

tulipan		tulip
serce		heart
róża		rose
kłos		ear of grain
słoneczko		sun
wisienka		cherry
liść		leaf
łodyga		stalk

POSZEWKA NA PODUSZKĘ KPE/1730/E

Wykonanie: Marta Bławat, 1982/1983 r.

Wymiary: 54 cm × 52 cm

Płótno: lniane

Nici: bawełniane

Motywy:

PILLOWCASE KPE/1730/E

Made by: Marta Bławat, 1982/1983

Dimensions: 54 cm × 52 cm

Cloth: linen

Threads: cotton

Motifs:

<u>tulipan</u>		<u>tulip</u>
<u>gwiazda</u>		<u>star</u>
<u>słoneczko</u>		<u>sun</u>
<u>kłos</u>		<u>ear of grain</u>
<u>niezapominajka</u>		<u>forget-me-not</u>
<u>wisienka</u>		<u>cherry</u>
<u>liść</u>		<u>leaf</u>
<u>łodyga</u>		<u>stalk</u>
<u>motywy bez nazwy</u>		<u>motifs without names</u>

SERWETA KPE/1739/E**Wykonanie:** Marta Bławat, 1982 r.**Wymiary:** 37 cm × 37 cm**Płótno:** lniane**Nici:** bawełniane**Obręb haftu:** frędzelki**Motywy:****TRAY CLOTH** KPE/1739/E**Made by:** Marta Bławat, 1982**Dimensions:** 37 cm × 37 cm**Cloth:** linen**Threads:** cotton**Embroidery border:** fringes**Motifs:**

<u>dzwonek</u>		<u>bellflower</u>
<u>kłos</u>		<u>ear of grain</u>
<u>pąk</u>		<u>bud</u>
<u>słoneczko</u>		<u>sun</u>
<u>wisienka</u>		<u>cherry</u>
<u>liść</u>		<u>leaf</u>
<u>wąsik</u>		<u>tendrils</u>
<u>łodyga</u>		<u>stalk</u>
<u>motywy bez nazwy</u>		<u>motifs without names</u>

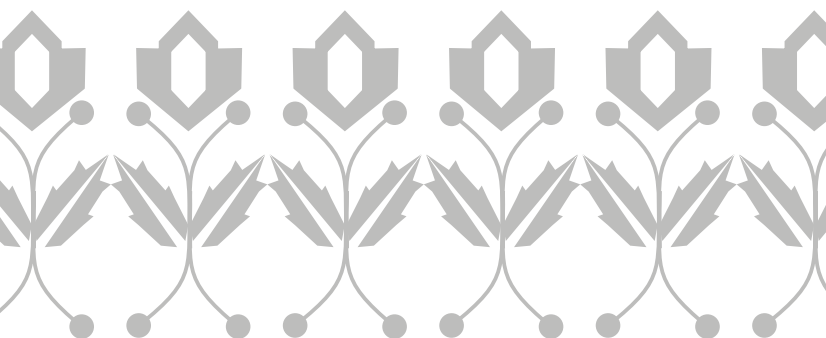

SERWETA KPE/1740/E**Wykonanie:** Marta Bławat, 1982 r.**Wymiary:** 35,5 cm × 32 cm**Płótno:** lniane**Nici:** bawełniane**Obręb haftu:** mereżka**Motywy:****TRAY CLOTH** KPE/1740/E**Made by:** Marta Bławat, 1982**Dimensions:** 35.5 cm × 32 cm**Cloth:** linen**Threads:** cotton**Embroidery border:** hemstitch**Motifs:**

<u>blawatek</u>		<u>bluebottle</u>
<u>kłos</u>		<u>ear of grain</u>
<u>pąk</u>		<u>bud</u>
<u>słoneczko</u>		<u>sun</u>
<u>wisienka</u>		<u>cherry</u>
<u>liść</u>		<u>leaf</u>
<u>wąsik</u>		<u>tendril</u>
<u>łodyga</u>		<u>stalk</u>
<u>motyw bez nazwy</u>		<u>motif without a name</u>

MATYŁDA BŁAWAT

• 1921 – 1990 •

- ✕ Matylda Bławat,
Wdzydze, 1983,
fot. Ryszard Wiliński
- ✕ Matylda Bławat,
Wdzydze, 1983,
photo by Ryszard Wiliński

P L

Matylda Bławat pochodziła z Wdzydz. Od najmłodszych lat miała styczność z hafciarstwem, którego uczyła ją matka, Marta Bławat. Umiejętności nabyte w domu rozwinęła na kursach haftu i szycia przeprowadzonych przez spółdzielnię „Wdzydzana”.

Matylda związała swoje życie zawodowe z haftowaniem. Początkowo wyszywała dla Teodory Gulgowskiej, a następnie dla spółdzielni we Wdzydzach i w Kartuzach. Była jedną z najczęściej nagradzanych hafciarek we Wdzydzach. Brała udział w tak wielu konkursach i wystawach, że nie potrafiła przypomnieć sobie wszystkich miejsc, w których prezentowała hafty. Środki finansowe, które przyznawano jej w ramach nagród i stypendiów, stanowiły dla niej dużą pomoc w życiu codziennym.

W chwilach wolnych od haftowania Matylda występowała w Zespole Śpiewaczek Ludowych „Wdzydzanki”, który w 1950 roku założyły nauczycielki Stanisława Barsznik i Maria Wierzejewska. Grupa specjalizowała się w występach prezentujących tradycyjne pieśni i gadki ludowe. „Wdzydzanki” gościły na polskich i zagranicznych scenach, konkursach i festiwalach. Uświetniały uroczystości odbywające się na terenie wdzydzkiego muzeum i we współpracy z nim nagrały płytę.

E N G

Matylda Bławat came from Wdzydze. From an early age, she had contact with the embroidery of her mother, Marta Bławat. The skills acquired at home, she developed in embroidery and needlework courses offered by the “Wdzydzana” cooperative.

Matylda connected her professional life with embroidery. Initially, she did needlework for Teodora Gulgowska, and then for the cooperatives in Wdzydze and Kartuzy. She was one of the most award-winning embroiderers in Wdzydze. She participated in so many competitions and exhibitions that she could not recall all the places where she displayed her embroidery. The monetary awards she received as prizes and the scholarships provided a significant assistance in her everyday life.

In the time free from embroidery, Matilda performed in the Band of Folk Singers “Wdzydzanki”, which was founded in 1950 by teachers Stanisława Barsznik and Maria Wierzejewska. The group specialized in performances presenting traditional folk songs and stories. “Wdzydzanki” were invited to Polish and foreign stages, competitions, and festivals. They added splendor to celebrations taking place on the territory of the museum in Wdzydze and they recorded an album in cooperation with it.

SERWETA KPE/1597/E

Autor wzoru: Maria Wierzejewska

Wykonanie: Matylda Bławat, 1950 r.

Wymiary: 26 cm × 29 cm

Płótno: lniane

Nici: bawełniane

Obręb haftu: merezka

Motywy:

TRAY CLOTH KPE/1597/E

Author of the pattern: Maria Wierzejewska

Made by: Matylda Bławat, 1950

Dimensions: 26 cm × 29 cm

Cloth: linen

Threads: cotton

Embroidery border: hemstitch

Motifs:

róża		rose
wisienka		cherry
liść		leaf
wąsik		tendrils
łodyga		stalk

TOREBKA DO CHUSTECZEK KPE/1599/E

Autor wzoru: Maria Wierzejewska

Wykonanie: Matylda Bławat, 1950 r.

Wymiary: 22 cm × 17,5 cm

Płótno: lniane

Nici: bawełniane

Obręb haftu: mereżka

Motywy:

HANDKERCHIEF BAG KPE/1599/E

Author of the pattern: Maria Wierzejewska

Made by: Matylda Bławat, 1950

Dimensions: 22 cm × 17.5 cm

Cloth: linen

Threads: cotton

Embroidery border: hemstitch

Motifs:

<u>serce</u>		<u>heart</u>
<u>owoc granatu</u>		<u>pomegranate</u>
<u>dzwonek</u>		<u>bellflower</u>
<u>niezapominajka</u>		<u>forget-me-not</u>
<u>tulipan</u>		<u>tulip</u>
<u>wisienka</u>		<u>cherry</u>
<u>liść</u>		<u>leaf</u>
<u>łodyga</u>		<u>stalk</u>

OBRUS KPE/1736/E**Wykonanie:** Matylda Bławat, 1981 r.**Wymiary:** 130 cm × 144 cm**Płótno:** lniane**Nici:** bawełniane**Obwód haftu:** mereżka

Informacje dodatkowe: haft w centralnej części obrusu nawiązuje do wzoru z akwareli namalowanej przez Teodorę Gulgowską ok. 1940 roku (zob. KPE/98/H). Twórczyni Wdzydzkiego Haftu Kolorowego wykonywała akwarele przede wszystkim na sprzedaż. Malowanymi wzorami haftu ozdobiła również swoje listy.

Motywy:**TABLECLOTH** KPE/1736/E**Made by:** Matylda Bławat, 1981**Dimensions:** 130 cm × 144 cm**Cloth:** linen**Threads:** cotton**Embroidery border:** hemstitch

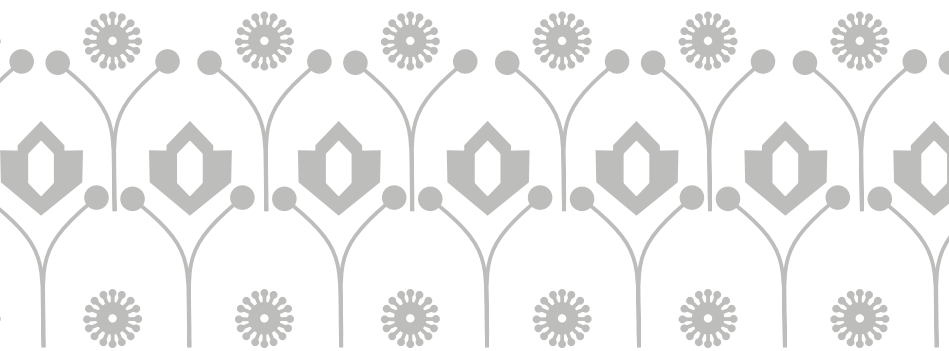
Additional information: embroidery in the central part of the tablecloth refers to watercolor pattern painted by Teodora Gulgowska in ca. 1940 (see KPE/98/H). The creator of the Wdzydze Colorful Embroidery painted watercolors primarily for sale. She has also decorated her letters with painted embroidery patterns.

Motifs:

palmeta		palmette
gwiazda/pół-gwiazda		star/half-star
tulipan		tulip
róża		rose
kłos		ear of grain
słoneczko		sun
pąk		bud
niezapominajka		forget-me-not
dzwonek		bellflower
wisienka		cherry
liść		leaf
wąsik		tendrils
łodyga		stalk
motyw bez nazwy		motif without a name

ANIELA DATTA

• 1933 – 2007 •

✕ Aniela Datta,
Wdzydze, 1983,
fot. Leszek Pękalski

✕ Aniela Datta,
Wdzydze, 1983,
photo by Leszek Pękalski

P L

Aniela Datta przyszła na świat w 1933 roku. O jej życiu wiemy niewiele. Była zamężna, ale nie miała dzieci. Pracowała dla wdzydzkiej, a następnie kartuskiej spółdzielni – zajmowała się wyszywaniem haftów. Zatrudniła się również w Muzeum we Wdzydzach, gdzie dbała o czystość wnętrz.

Hafty Anieli cechują się precyzją wykonania oraz różnorodnością prezentowanej ornamentyki. Należała do grona hafciarek, które niechętnie prezentowały swoje dzieła publicznie.

E N G

Aniela Datta was born in 1933. We know very little about her life. She was married but she didn't have any children. She worked for Wdzydze and then Kartuzy cooperative – she did needlework for them. She was also employed in the Museum in Wdzydze, where she oversaw the cleanliness of the interior.

Aniela's embroidery is characterized by precision and a variety of presented ornaments. She was one of those embroiderers who reluctantly showed their works to the public.

RĘCZNIK KPE/1870/E

Wykonanie: Aniela Datta, 1984 r.

Wymiary: 113 cm × 54 cm

Płótno: lniane

Nici: bawełniane

Obręb haftu: podłożone płótno

Motywy:

TOWEL KPE/1870/E

Made by: Aniela Datta, 1984

Dimensions: 113 cm × 54 cm

Cloth: linen

Threads: cotton

Embroidery border: padded canvas

Motifs:

<u>serce</u>		<u>heart</u>
<u>róża</u>		<u>rose</u>
<u>szyszka</u>		<u>pinecone</u>
<u>pąk</u>		<u>bud</u>
<u>niezapominajka</u>		<u>forget-me-not</u>
<u>kłos</u>		<u>ear of grain</u>
<u>dzwonek</u>		<u>bellflower</u>
<u>wisienka</u>		<u>cherry</u>
<u>liść</u>		<u>leaf</u>
<u>wąsik</u>		<u>tendrils</u>
<u>łodyga</u>		<u>stalk</u>
<u>motywy bez nazwy</u>		<u>motifs without a name</u>

POSZEWKA NA PODUSZKĘ KPE/1869/E

Wykonanie: Aniela Datta, 1984 r.

Wymiary: 57,5 cm × 43 cm

Płótno: lniane

Nici: bawełniane

Motywy:

PILLOWCASE KPE/1869/E

Made by: Aniela Datta, 1984

Dimensions: 57.5 cm × 43 cm

Cloth: linen

Threads: cotton

Motifs:

tulipan		tulip
róża		rose
rozeta		rosette
gwiazda		star
pąk		bud
żuczek		beetle
niezapominajka		forget-me-not
kłos		ear of grain
wisienka		cherry
liść		leaf
łodyga		stalk
motywy bez nazwy		motifs without names

MAKATA MKPE/4277/E

Wykonanie: Anielsa Datta, 1996 r.

Wymiary: 57,5 cm × 49 cm

Płótno: lniane

Nici: bawełniane

Obwód haftu: frędzelki

Informacje dodatkowe: makata została wykonana w 1996 roku z okazji jubileuszu 90-lecia M - KPE.

Motywy:

TAPESTRY MKPE/4277/E

Made by: Anielsa Datta, 1996

Dimensions: 57.5 cm × 49 cm

Cloth: linen

Threads: cotton

Embroidery border: fringes

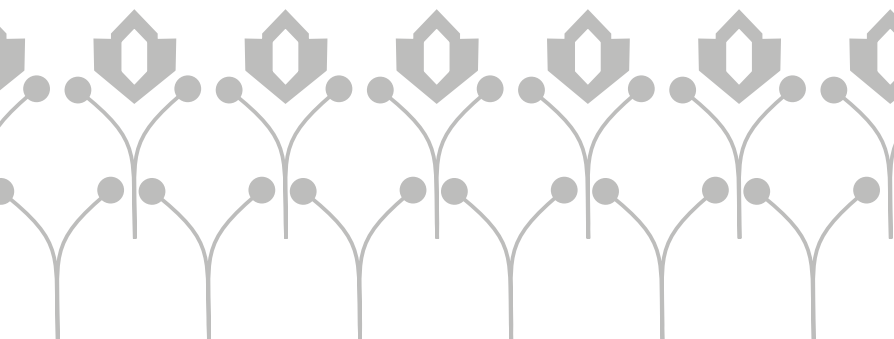
Additional information: the tapestry was made in 1996 for the 90th anniversary of M - KPE.

Motifs:

<u>tulipan</u>		<u>tulip</u>
<u>rozeta</u>		<u>rosette</u>
<u>gwiazda</u>		<u>star</u>
<u>niezapominajka</u>		<u>forget-me-not</u>
<u>kłos</u>		<u>ear of grain</u>
<u>wisienka</u>		<u>cherry</u>
<u>liść</u>		<u>leaf</u>
<u>wąsik</u>		<u>tendrils</u>
<u>łodyga</u>		<u>stalk</u>

HELENA GRULKOWSKA

• 1920 – 2012 •

✕ Helena Grulkowska,
Wdzydze, 1983,
fot. Ryszard Wiliński

✕ Helena Grulkowska,
Wdzydze, 1983,
photo by Ryszard Wiliński

P L

Helena Grulkowska urodziła się w 1920 roku w miejscowości Borówko na Powiślu, skąd pochodził jej ojciec. Hafciarstwem zainteresowała się pod wpływem mamy, Teofili Bednarskiej z d. Grulkowskiej. Umiejętność wyszywania Helena doskonaliła pod okiem Władysławy Wiśniewskiej we Wdzydzach, do których przeprowadziła się wraz z rodziną w 1944 roku.

Hafciarstwo stało się dla Heleny podstawowym źródłem utrzymania, bowiem po ukończeniu kursu hafciarskiego w 1949 roku rozpoczęła pracę w spółdzielni „Wdzydzana” we Wdzydzach, a następnie w Spółdzielni „Regionalna” w Kartuzach. Po 21 latach pracy dla tych zakładów przeszła na emeryturę.

E N G

Helena Grulkowska was born in 1930 in Borówko, Powiśle, where her father came from. She became interested in embroidery under the influence of her mother, Teofilia Bednarska nee Grulkowska. She developed her stitching skill under the guidance of Władysława Wiśniewska in Wdzydze, to where she moved with her family in 1944.

Embroidery became Helena's main source of income main source of income, as after the completion of the embroidery course in 1949, she began working in the “Wdzydzana” cooperative in Wdzydze, and later in the “Regionalna” cooperative in Kartuzy. She retired after working for 21 years for those cooperatives.

BIEŻNIK MKPE/4899/E**Wykonanie:** Helena Grulkowska, 2 poł. XX w.**Wymiary:** 69 cm × 30 cm**Płótno:** lniane**Nici:** bawełniane**Obręb haftu:** mereżka**Motywy:****RUNNER** MKPE/4899/E**Made by:** Helena Grulkowska, second half of the 20th century**Dimensions:** 69 cm × 30 cm**Cloth:** linen**Threads:** cotton**Embroidery border:** hemstitch**Motifs:**

tulipan		tulip
pąk		bud
róża		rose
niezapominajka		forget-me-not
słoneczko		sun
wisienka		cherry
liść		leaf
łodyga		stalk
motywy bez nazwy		motifs without a name

SERWETA KPE/1749/E**Wykonanie:** Helena Grulkowska, 1975 r.**Wymiary:** 38 cm × 38 cm**Płótno:** lniane**Nici:** bawełniane**Obręb haftu:** podłożone płótno**Motywy:****TRAY CLOTH** KPE/1749/E**Made by:** Helena Grulkowska, 1975**Dimensions:** 38 cm × 38 cm**Cloth:** linen**Threads:** cotton**Embroidery border:** padded canvas**Motifs:**

<u>serce</u>		<u>heart</u>
<u>tulipan</u>		<u>tulip</u>
<u>dzwonek</u>		<u>bellflower</u>
<u>niezapominajka</u>		<u>forget-me-not</u>
<u>słoneczko</u>		<u>sun</u>
<u>wisienka</u>		<u>cherry</u>
<u>liść</u>		<u>leaf</u>
<u>wąsik</u>		<u>tendril</u>
<u>łodyga</u>		<u>stalk</u>
<u>motyw bez nazwy</u>		<u>motif without a name</u>

SERWETA KPE/1748/E

Autor wzoru: Helena Grulkowska na podstawie wzoru
Jadwigi Fethke

Wykonanie: Helena Grulkowska, 1983 r.

Wymiary: 70 cm × 70 cm

Płótno: lniane

Nici: bawełniane

Obręb haftu: mereżka

Motywy:

TRAY CLOTH KPE/1748/E

Author of the pattern: Helena Grulkowska based on the pattern
by Jadwiga Fethke

Made by: Helena Grulkowska, 1983

Dimensions: 70 cm × 70 cm

Cloth: linen

Threads: cotton

Embroidery border: hemstitch

Motifs:

tulipan		tulip
pąk		bud
róża		rose
niezapominajka		forget-me-not
wisienka		cherry
liść		leaf
wąsik		tendrils
łodyga		stalk
motywy bez nazwy		motifs without names

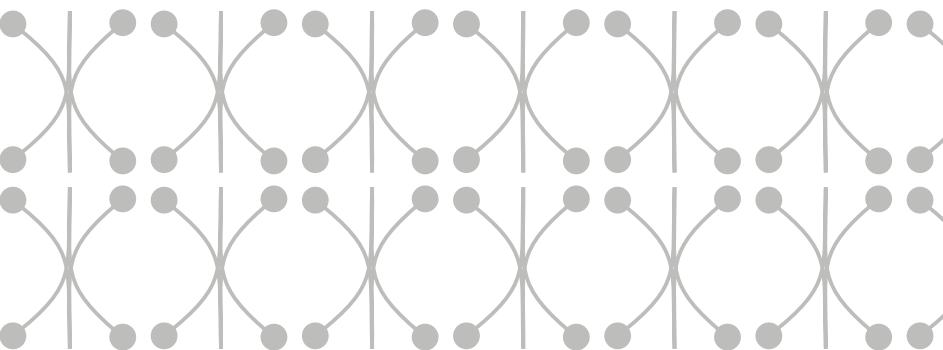
SERWETA PE/2436/E**Wykonanie:** Helena Grulkowska, październik 1989 r.**Wymiary:** 61,5 cm × 61,5 cm**Płótno:** lniane**Nici:** bawełniane**Obręb haftu:** mereżka**Motywy:****TRAY CLOTH** PE/2436/E**Made by:** Helena Grulkowska, October 1989**Dimensions:** 61.5 cm × 61.5 cm**Cloth:** linen**Threads:** cotton**Embroidery border:** hemstitch**Motifs:**

tulipan		tulip
rozeta		rosette
niezapominajka		forget-me-not
kłos		ear of grain
pąk		bud
słoneczko		sun
wisienka		cherry
liść		leaf
wąsik		tendrils
łodyga		stalk

JADWIGA HINC

Z D./NEE ŁOSIŃSKA

• 1919 – 2007 •

- ✕ Jadwiga Hinc,
Wdzydze, 1983,
fot. Leszek Pękalski
- ✕ Jadwiga Hinc,
Wdzydze, 1983,
photo by Leszek Pękalski

Jadwiga Hinc urodziła się 14 lutego 1919 roku. Ukończyła 4-oddziałową szkołę powszechną we Wdzydzach. Pierwsze hafciarskie szlify zdobywała już w wieku 10 lat, wyszywając pod okiem matki Marianny Łosińskiej z d. Pałasz i ciotki, które należały do grona pierwszych uczennic Teodory Gulgowskiej. Nauka zaowocowała nagrodami przyznanymi jej przez prezydenta Ignacego Mościckiego. Jadwiga kontynuowała wyszywanie również w dorosłym wieku. W latach 1936–1942 haftowała w zespole Jadwigi Fethke, bratanicy Teodory Gulgowskiej.

Po zakończeniu II wojny światowej Jadwiga wraz z rodziną przeprowadziła się do Tolkmicka. Jej mąż Bolesław był rybakiem, który u Izidora Gulgowskiego nauczył się wykonywać plecionki z korzeni. Wyplatane przez niego i kilku innych mężczyzn przedmioty sprzedawano na podobnej zasadzie jak hafty. Para miała dwóch synów. Czesław specjalizował się w rzeźbiarstwie ludowym, plecionkarstwie oraz malarstwie na szkle, a Roman poszedł w ślady matki i zajął się hafciarstwem. Na początku lat 60. rodzina Hinców wróciła do Wdzydz, gdzie Jadwiga rozpoczęła pracę w spółdzielni „Wdzydzana”. Wyszywała dla niej hafty do 1973 roku, po czym ze względu na nasilające się problemy zdrowotne przeszła na rentę. Wówczas skupiła się na tworzeniu prac przeznaczonych na wystawy w kraju i za granicą, a także na konkursy, jarmarki i kiermasze sztuki ludowej.

Jadwiga Hinc była członkinią Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego i lokalnego koła gospodyń wiejskich. W 1978 roku przyjęto ją do Stowarzyszenia Twórców Ludowych, najważniejszej organizacji zrzeszającej artystów ludowych z całej Polski. W 1986 roku nagrodzono ją medalem im. T. i I. Gulgowskich za całokształt twórczości artystycznej. Jadwidze przyznano również odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi (1987) oraz „Zasłużony Działacz Kultury”.

Jadwiga Hinc was born on February 14, 1919. She completed a 4-class public school in Wdzydze. She took her first steps in embroidery already at the age of 10 under the guidance of her mother Marianna Łosińska nee Pałasz and aunt, who belonged to the first students of Teodora Gulgowska. Her education in embroidery resulted in awards she received from the hands of the president Ignacy Mościcki. Jadwiga continued her needlework also in her adult years. In years 1936–1942 she did needlework in the team of Jadwiga Fethke, the niece of Teodora Gulgowska.

After the end of World War II, Jadwiga with her family moved to Tolkmicko. Her husband Bolesław was a fisherman who learned how to plait roots from Izidor Gulgowski. Objects plaited by him and a few other men were sold in the same manner as embroidery. The pair had two sons. Czesław specialized in folk sculpture, plaiting, and glass painting and Roman followed in his mother's footsteps and took up embroidery. In the beginning of the 60s, Hinc family returned to Wdzydze, where Jadwiga took up work in the “Wdzydzana” cooperative. She embroidered for the cooperative until 1973, after which she retired on a pension due to increasing health issues. Then she focused on creating works for exhibitions in the country and abroad as well as on competitions, fairs, and bazaars of folk art.

Jadwiga Hinc was a member of the Kashubian-Pomeranian Association and of rural housewives' association. In 1978 she was accepted into the Association of Folk Artists, the most important organization bringing together folk artists from all over Poland. In 1986 she was awarded with a medal of T. and I. Gulgowski for the lifetime artistic achievement. Jadwiga also received distinctions: Silver Cross of Merit (1987) and Distinguished Cultural Service Award.

SERWETA KPE/1683/E

Autor wzoru: Teodora Gulowska lub Jadwiga Fethke

Wykonanie: Jadwiga Hinc, 1982 r.

Wymiary: 66 cm × 66 cm

Płótno: lniane

Nici: bawełniane

Obręb haftu: merezka

Motywy:

TRAY CLOTH KPE/1683/E

Author of the pattern: Teodora Gulowska or Jadwiga Fethke

Made by: Jadwiga Hinc, 1982

Dimensions: 66 cm × 66 cm

Cloth: linen

Threads: cotton

Embroidery border: hemstitch

Motifs:

tulipan		tulip
pąk		bud
słoneczko		sun
wisienka		cherry
liść		leaf
łodyga		stalk
motyw bez nazwy		motif without names

SERWETA KPE/1734/E

Autorka wzoru: Jadwiga Hinc na podstawie wzoru

Jadwigi Fethke

Wykonanie: Jadwiga Hinc, 1983 r.

Wymiary: 68 cm × 68 cm

Płótno: lniane

Nici: bawełniane

Obręb haftu: mereżka

Motywy:

TRAY CLOTH KPE/1734/E

Author of the pattern: Jadwiga Hinc based on the pattern

by Jadwiga Fethke

Made by: Jadwiga Hinc, 1983

Dimensions: 68 cm × 68 cm

Cloth: linen

Threads: cotton

Embroidery border: hemstitch

Motifs:

tulipan		tulip
serce		heart
róża		rose
kuronek		cock
kłos		ear of grain
szyszka		pinecone
niezapominajka		forget-me-not
słoneczko		sun
wisienka		cherry
liść		leaf
wąsik		tendrils
łodyga		stalk
motyw bez nazwy		motif without a name

SERWETA KPE/1803/E**Wykonanie:** Jadwiga Hinc, 1983 r.**Wymiary:** 64 cm × 50 cm**Płótno:** lniane**Nici:** bawełniane**Obręb haftu:** podłożone płótno**Motywy:****TRAY CLOTH** KPE/1803/E**Made by:** Jadwiga Hinc, 1983**Dimensions:** 64 cm × 50 cm**Cloth:** linen**Threads:** cotton**Embroidery border:** padded canvas**Motifs:**

słoneczko		sun
blawatek		bluebottle
kłos		ear of grain
wisienka		cherry
liść		leaf
wąsik		tendrils
łodyga		stalk
motywy bez nazwy		motifs without a name

BIEŻNIK KPE/1735/E**Wykonanie:** Jadwiga Hinc, 1983 r.**Wymiary:** 68 cm × 33 cm**Płótno:** lniane**Nici:** bawełniane**Obręb haftu:** frędzelki**Motywy:****RUNNER** KPE/1735/E**Made by:** Jadwiga Hinc, 1983**Dimensions:** 68 cm × 33 cm**Cloth:** linen**Threads:** cotton**Embroidery border:** fringes**Motifs:**

<u>bławatek</u>		<u>bluebottle</u>
<u>słoneczko</u>		<u>sun</u>
<u>dzwonek</u>		<u>bellflower</u>
<u>niezapominajka</u>		<u>forget-me-not</u>
<u>wisienka</u>		<u>cherry</u>
<u>liść</u>		<u>leaf</u>
<u>wąsik</u>		<u>tendrils</u>
<u>łodyga</u>		<u>stalk</u>
<u>motywy bez nazwy</u>		<u>motifs without a name</u>

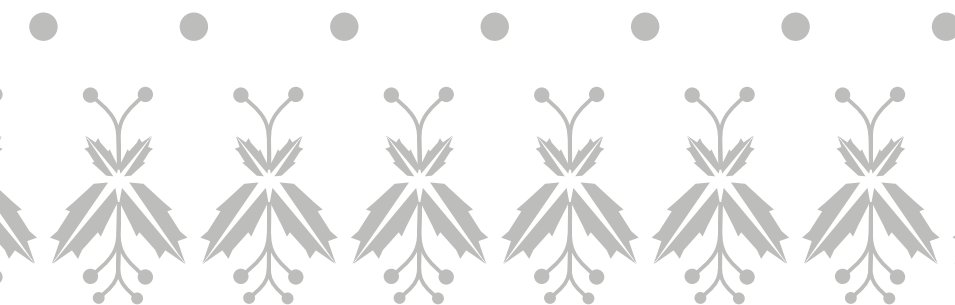

SERWETA KPE/1733/E**Wykonanie:** Jadwiga Hinc, 1983 r.**Wymiary:** 68 cm × 68 cm**Płótno:** lniane**Nici:** bawełniane**Obręb haftu:** mereżka**Motywy:****TRAY CLOTH** KPE/1733/E**Made by:** Jadwiga Hinc, 1983**Dimensions:** 68 cm × 68 cm**Cloth:** linen**Threads:** cotton**Embroidery border:** hemstitch**Motifs:**

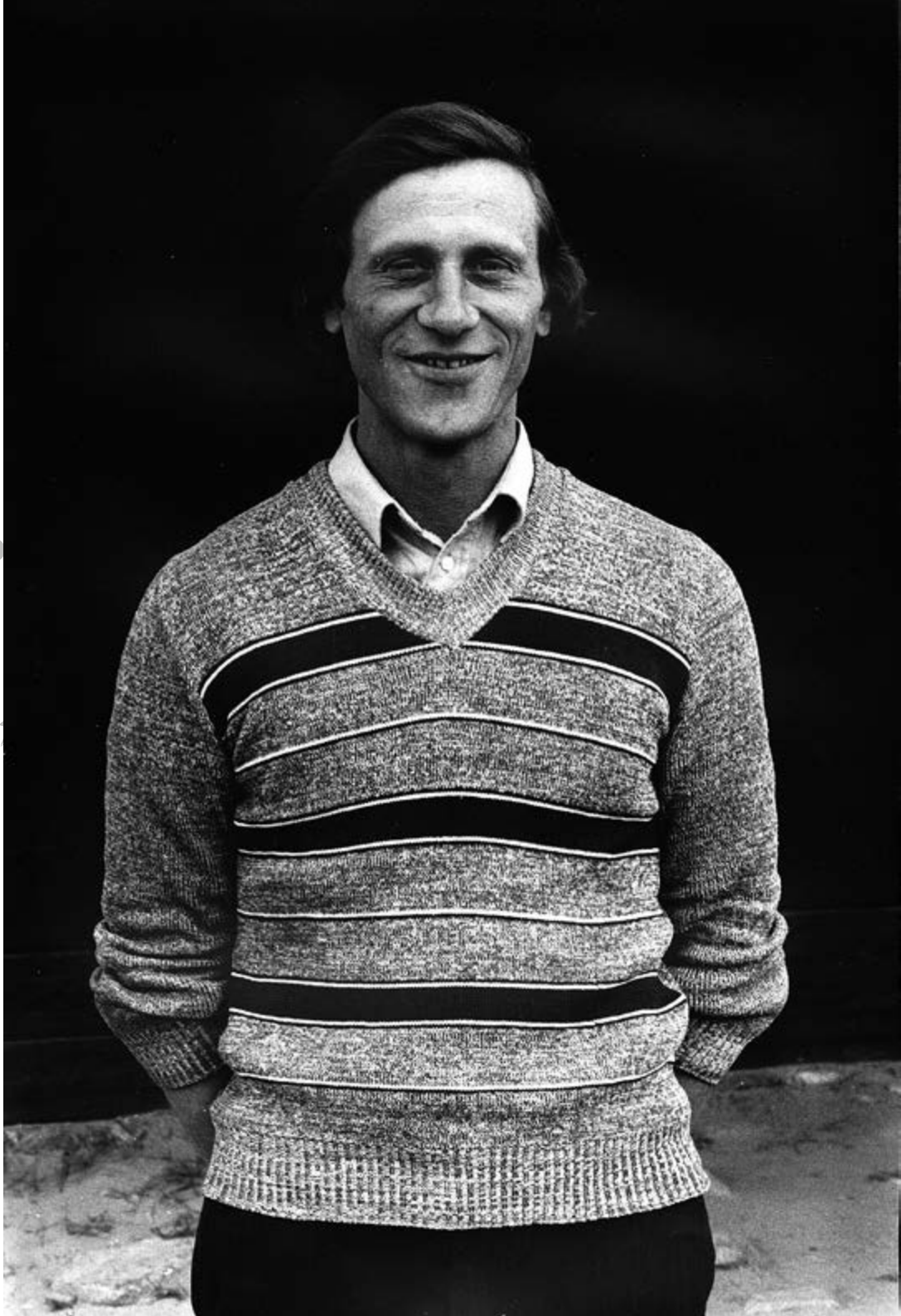
<u>serce</u>		heart
<u>tulipan</u>		tulip
<u>rozeta</u>		rosette
<u>gwiazda</u>		star
<u>pąk</u>		bud
<u>niezapominajka</u>		forget-me-not
<u>wisienka</u>		cherry
<u>liść</u>		leaf
<u>wąsik</u>		tendrils
<u>łodyga</u>		stalk

ROMAN HINC

• 1956 – 2015 •

- ✕ Roman Hinc,
Wdzydze, lata 80.,
fot. nieznaný
- ✕ Roman Hinc,
Wdzydze, 1980s,
photo by an unknown author

P L

Hafciarstwo kaszubskie to rękodzieło wykonywane przede wszystkim przez kobiety. Mimo to w jego historii zapisało się kilku mężczyzn, którzy wyróżnili się swoimi zdolnościami i istotnym wkładem w rozwój tej dziedziny. Jednym z nich był Roman Hinc, syn znanej hafciarki Jadwigi Hinc, która zaszczerpiła w nim zamiłowanie do wyszywania.

Talent hafciarski Romana objawił się już w wieku dziecięcym – Hinc, mając 9 lat, wystawił swoje prace w Powiatowym Domu Kultury w Kościerzynie. Na początku lat 70. uczestniczył w organizowanych przez gdański oddział Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego konkursach „Ludowe Talenty”, w których przyznano mu wyróżnienie i pierwszą nagrodę.

Roman tworzył hafty również w dorosłym wieku. Gdy ukończył 20 lat, rozpoczął służbę wojskową, podczas której haftował w wolnych chwilach. Później wyszywanie łączył z pracą murarza. Początkowo wykonywał ją w Kościerzynie, a następnie we Wdzydzkim muzeum, gdzie można było także zakupić jego hafty.

Na lata 1980–1987 przypada jego największa aktywność hafciarska, której rezultatem było uhonorowanie go w 1988 roku Brązowym Krzyżem Zasługi.

E N G

Kashubian embroidery is a handicraft performed primarily by women. However, there were several men who have distinguished themselves with their skills and an important contribution to the development of this field and went down in its history. One of them was Roman Hinc, the son of the well-known embroiderer, Jadwiga Hinc, who instilled in him the passion for needlework.

Roman's needlework talent was revealed already in his childhood – Hinc at the age of 9, exhibited his work in the Poviát Culture Center in Kościerzyna. In the early 1970s, he participated in the “Folk Talents” competitions organized by the Gdańsk branch of the Kashubian-Pomeranian Association in which he was awarded a distinction and the first prize.

Roman also embroidered at an adult age. When he was 20 years old, he began military service, during which he embroidered in his spare time. Later on he combined needlework with the work of a mason. Initially, he performed that work in Kościerzyna and then in the Wdzydze museum, where his embroidery could be purchased as well.

From 1980 to 1987, his most intense embroidery activity resulted in him receiving in 1988 the Bronze Cross of Merit.

SERWETA MKPE/5439/E

Autor wzoru: Teodora Gulgowska

Wykonanie: Roman Hinc, 2009 r.

Wymiary: 34 cm × 56 cm

Płótno: lniane

Nici: bawełniane

Obręb haftu: mereżka

Informacje dodatkowe: praca Romana Hince jest kopią haftu wykonanego ok. 1910 roku prawdopodobnie przez Bertę Łangowską. Oryginał jest przechowywany w Oddziale Etnografii Muzeum Narodowego w Gdańsku (MNG-E-354) i posiada kolorystykę utrzymaną w czerni, brązach i żółciach.

Motywy:

TRAY CLOTH MKPE/5439/E

Author of the pattern: Teodora Gulgowska

Made by: Roman Hinc, 2009

Dimensions: 34 cm × 56 cm

Cloth: linen

Threads: cotton

Embroidery border: hemstitch

Additional information: the work by Roman Hinc is a copy of an embroidery made ca. 1910 probably by Berta Łangowska. The original is kept in the Department of Ethnography of the National Museum in Gdańsk (MNG-E-354) and its colors are black, shades of brown and shades of yellow.

Motifs:

tulipan		tulip
gwiazda		star
pąk		bud
niezapominajka		forget-me-not
pszczółka		bee-shaped flower
liść		leaf
łodyga		stalk
motywy bez nazwy		motifs without a name

SERWETA PE/2435/E**Wykonanie:** Roman Hinc, wrzesień 1989 r.**Wymiary:** 62 cm x 33,4 cm**Płótno:** lniane**Nici:** bawełniane**Obręb haftu:** mereżka**Motywy:****TRAY CLOTH** PE/2435/E**Made by:** Roman Hinc, September 1989**Dimensions:** 62 cm × 33.4 cm**Cloth:** linen**Threads:** cotton**Embroidery border:** hemstitch**Motifs:**

tulipan		tulip
róża		rose
pąk		bud
kłos		ear of grain
niezapominajka		forget-me-not
wisienka		cherry
liść		leaf
wąsik		tendrils
łodyga		stalk
motyw bez nazwy		motif without a name

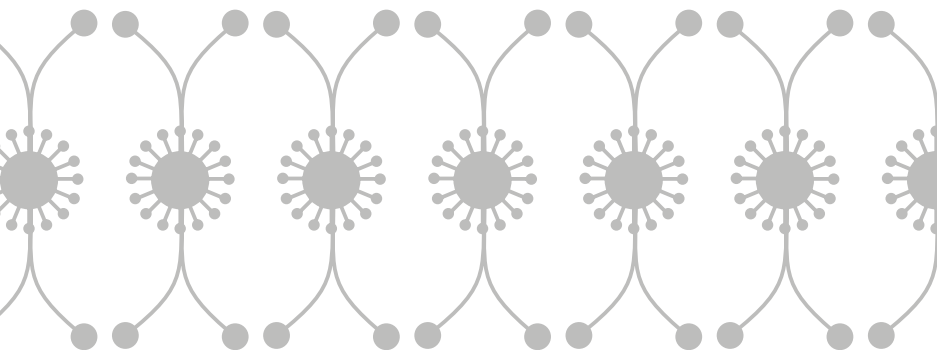
SERWETA PE/2412/E**Wykonanie:** Roman Hinc, kwiecień 1989 r.**Wymiary:** 55,5 cm × 51,5 cm**Płótno:** lniane**Nici:** bawełniane**Obręb haftu:** mereżka**Motywy:****TRAY CLOTH** PE/2412/E**Made by:** Roman Hinc, April 1989**Dimensions:** 55.5 cm × 51.5 cm**Cloth:** linen**Threads:** cotton**Embroidery border:** hemstitch**Motifs:**

tulipan		tulip
serce		heart
róża		rose
niezapominajka		forget-me-not
wisienka		cherry
liść		leaf
wąsik		tendrils
łodyga		stalk

LEOKADIA TURZYŃSKA

Z D./NEE JAŻWIŃSKA

• 1909 – 2000 •

✕ Leokadia Turzyńska,
Wdzydze, 1983,
fot. Krzysztof Jakubowski

✕ Leokadia Turzyńska,
Wdzydze, 1983,
photo by Krzysztof Jakubowski

P L

Leokadia Turzyńska przyszła na świat w 1909 roku w Karsinie. Gdy skończyła dwa lata, przeniosła się z rodziną do Wdzydz, z których pochodziła jej matka. Dziewczynka nauczyła się haftować w szkole, dzięki zajęciom prowadzonym okazjonalnie przez Teodorę Gulgowską. Kilka lat później wdzydzka pionierka zwerbowała ją do swojego zespołu hafciarskiego.

W latach międzywojennych Leokadia wyszywała hafty zlecone przez Teodorę Gulgowską i prywatnych klientów. Wśród nich znajdowali się głównie turyści odwiedzający Wdzydze w sezonie letnim. Na ich potrzeby Leokadia komponowała własne wzory oparte na koncepcji Wdzydzkiego Haftu Kolorowego. W tym okresie Leokadia wyszła za mąż, a następnie urodziła pięcioro dzieci, które po śmierci małżonka w 1942 roku wychowała sama. Pomimo trudnej sytuacji Leokadia nie przestała haftować. Jak wiele wdzydzkich hafciarek w 1950 roku rozpoczęła pracę w spółdzielni „Wdzydzana”, a następnie w spółdzielni „Regionalna” w Kartuzach. W wyszywaniu pomagały jej córki, którym przekazała umiejętność haftowania. Dochody uzyskiwane ze sprzedaży prac stanowiły główne źródło utrzymania rodziny Turzyńskich.

W latach 70. i 80. twórczość hafciarska Leokadii cieszyła się największym uznaniem polskich specjalistów w zakresie rękodziela artystycznego. Jej umiejętności hafciarskie oraz wkład w rozwój i popularyzację regionalnej sztuki ludowej doceniono przez przyznanie wielu dyplomów, wyróżnień, nagród. W 1979 roku przyjęto ją do Stowarzyszenia Twórców Ludowych. W latach 90. ze względu na pogarszający się stan zdrowia Leokadia haftowała coraz rzadziej. Zmarła w wieku 91 lat.

E N G

Leokadia Turzyńska was born in 1909 in Karsin. When she turned two years old, her family moved to Wdzydze, from where her mother came from. She learned to embroider at school as a result of classes occasionally conducted by Teodora Gulgowska. A few years later, the embroidery pioneer recruited her to her needlework team.

In the interwar years, Leokadia did needlework commissioned by Teodora Gulgowska and private clients. Among them were mainly tourists visiting Wdzydze during the summer season. For their needs, Leokadia created her own designs based on the concept of the Colorful Wdzydze Embroidery. During this period, Leokadia got married and then gave birth to five children, who, after the death of her spouse in 1942, she raised alone. Despite the difficult situation, Leokadia did not stop embroidering. Like many Wdzydze embroiderers, in 1950 she started working in the “Wdzydzana” cooperative and then in the “Regionalna” cooperative in Kartuzy. Her daughters helped her embroider. The profits from the sale of the works were the main source of income of the Turzyńscy family.

In the 1970s and 1980s, Leokadia's embroidery work enjoyed the greatest recognition of Polish specialists in the field of artistic handicrafts. Her embroidery skills and contribution to the development and popularization of regional folk art were recognized by many diplomas, distinctions, awards that she was granted. In 1979, she was accepted into the Association of Folk Artists. In the 1990s, due to her deteriorating health, Leokadia embroidered less and less frequently. She died at the age of 91.

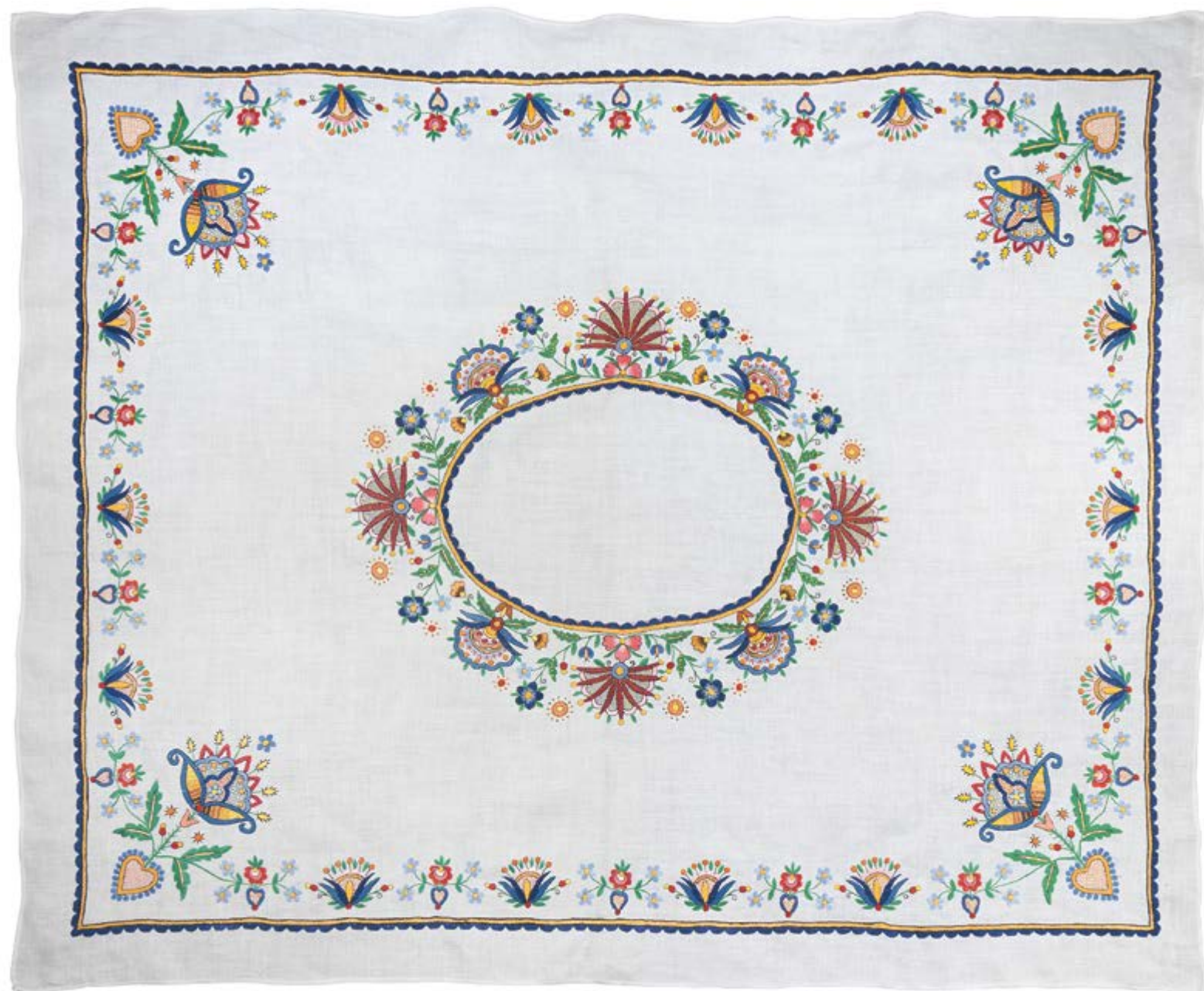
SERWETA KPE/1453/E**Wykonanie:** Leokadia Turzyńska, 1951 r.**Wymiary:** 30,5 cm × 36,5 cm**Płótno:** lniane**Nici:** bawełniane**Obręb haftu:** wykończenie szydełkowe**Motywy:****TRAY CLOTH** KPE/1453/E**Made by:** Leokadia Turzyńska, 1951**Dimensions:** 30.5 cm × 36.5 cm**Cloth:** linen**Threads:** cotton**Embroidery border:** crocheted finish**Motifs:**

<u>bławatek</u>		<u>bluebottle</u>
<u>niezapominajka</u>		<u>forget-me-not</u>
<u>słoneczko</u>		<u>sun</u>
<u>kłos</u>		<u>ear of grain</u>
<u>dzwonek</u>		<u>bellflower</u>
<u>wisienka</u>		<u>cherry</u>
<u>liść</u>		<u>leaf</u>
<u>łodyga</u>		<u>stalk</u>

SERWETA KPE/1452/E**Wykonanie:** Leokadia Turzyńska, 1958 r.**Wymiary:** 41 cm × 43 cm**Płótno:** lniane**Nici:** bawełniane**Obręb haftu:** mereżka**Motywy:****TRAY CLOTH** KPE/1452/E**Made by:** Leokadia Turzyńska, 1958**Dimensions:** 41 cm × 43 cm**Cloth:** linen**Threads:** cotton**Embroidery border:** hemstitch**Motifs:**

bławatek		bluebottle
niezapominajka		forget-me-not
róża		rose
pąk		bud
słoneczko		sun
serce		heart
wisienka		cherry
liść		leaf
łodyga		stalk

OBRUS KPE/1719/E**Wykonanie:** Leokadia Turzyńska, 1979 r.**Wymiary:** 153 cm × 126 cm**Płótno:** lniane**Nici:** bawełniane**Obręb haftu:** podłożone płótno**Motywy:****TABLECLOTH** KPE/1719/E**Made by:** Leokadia Turzyńska, 1979**Dimensions:** 153 cm × 126 cm**Cloth:** linen**Threads:** cotton**Embroidery border:** padded canvas**Motifs:**

tulipan „łeb"		tulip „head"
tulipan		tulip
serce		heart
blawatek		bluebottle
róża		rose
niezapominajka		forget-me-not
słoneczko		sun
pąk		bud
wisienka		cherry
liść		leaf
wąsik		tendril
łodyga		stalk
motywy bez nazwy		motifs without a name

SERWETA KPE/1704/E**Wykonanie:** Leokadia Turzyńska, 1979 r.**Wymiary:** 80 cm × 80 cm**Płótno:** lniane**Nici:** bawełniane**Obręb haftu:** podłożone płótno**Motywy:****TRAY CLOTH** KPE/1704/E**Made by:** Leokadia Turzyńska, 1979**Dimensions:** 80 cm × 80 cm**Cloth:** linen**Threads:** cotton**Embroidery border:** padded canvas**Motifs:**

<u>serce</u>		<u>heart</u>
<u>owoc granatu</u>		<u>pomegranate</u>
<u>pół-gwiazda</u>		<u>half-star</u>
<u>róża</u>		<u>rose</u>
<u>tulipan</u>		<u>tulip</u>
<u>szyszka</u>		<u>pinecone</u>
<u>słoneczko</u>		<u>sun</u>
<u>dzwonek</u>		<u>bellflower</u>
<u>niezapominajka</u>		<u>forget-me-not</u>
<u>wisienka</u>		<u>cherry</u>
<u>liść</u>		<u>leaf</u>
<u>wąsik</u>		<u>tendrils</u>
<u>łodyga</u>		<u>stalk</u>
<u>motyw bez nazwy</u>		<u>motif without a name</u>

POSZEWKA NA PODUSZKĘ KPE/1705/E

Autor wzoru: Leokadia Turzyńska na podstawie wzoru
Jadwigi Fethke

Wykonanie: Leokadia Turzyńska, 1980 r.

Wymiary: 50 cm × 68,5 cm

Płótno: lniane

Nici: bawełniane

Motywy:

PILLOWCASE KPE/1705/E

Author of the pattern: Leokadia Turzyńska based on the pattern
by Jadwiga Fethke

Made by: Leokadia Turzyńska, 1980

Dimensions: 50 cm × 68.5 cm

Cloth: linen

Threads: cotton

Motifs:

<u>tulipan</u>		<u>tulip</u>
<u>róża</u>		<u>rose</u>
<u>niezapominajka</u>		<u>forget-me-not</u>
<u>słoneczko</u>		<u>sun</u>
<u>kłos</u>		<u>ear of grain</u>
<u>wisienka</u>		<u>cherry</u>
<u>liść</u>		<u>leaf</u>
<u>wąsik</u>		<u>tendrils</u>
<u>łodyga</u>		<u>stalk</u>
<u>motywy bez nazwy</u>		<u>motifs without names</u>

BIEŻNIK KPE/1706/E**Wykonanie:** Leokadia Turzyńska, 1981 r.**Wymiary:** 91 cm × 57,5 cm**Płótno:** lniane**Nici:** bawełniane**Obręb haftu:** podłożone płótno**Motywy:****RUNNER** KPE/1706/E**Made by:** Leokadia Turzyńska, 1981**Dimensions:** 91 cm × 57.5 cm**Cloth:** linen**Threads:** cotton**Embroidery border:** padded canvas**Motifs:**

tulipan		tulip
serce		heart
bławatek		bluebottle
pszczołka		bee-shaped flower
słoneczko		sun
kłos		ear of grain
pąk		bud
niezapominajka		forget-me-not
dzwonek		bellflower
wisienka		cherry
liść		leaf
wąsik		tendrils
łodyga		stalk

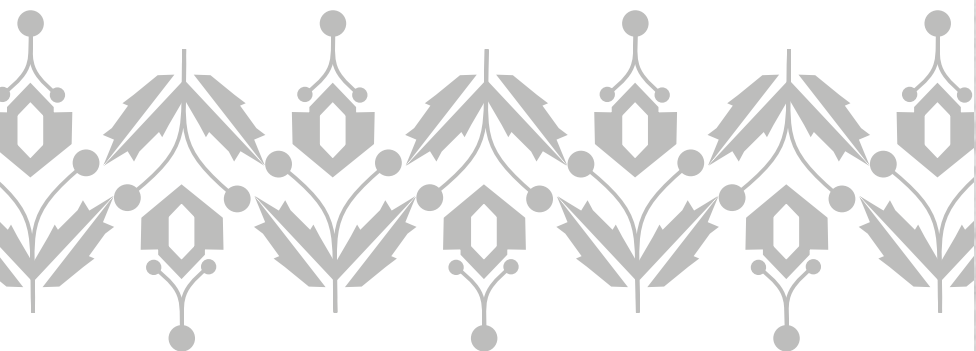
OBRUS KPE/1747/E**Wykonanie:** Leokadia Turzyńska, 1982/1983 r.**Wymiary:** 124 cm × 140 cm**Płótno:** lniane**Nici:** bawełniane**Motywy:****TABLECLOTH** KPE/1747/E**Made by:** Leokadia Turzyńska, 1982/1983**Dimensions:** 124 cm × 140 cm**Cloth:** linen**Threads:** cotton**Motifs:**

tulipan „łeb”		tulip "head"
tulipan		tulip
serce		heart
blawatek		bluebottle
pszczołka		bee-shaped flower
niezapominajka		forget-me-not
słoneczko		sun
pąk		bud
dzwonek		bellflower
szyszka		pinecone
kłos		ear of grain
wisienka		cherry
liść		leaf
wąsik		tendril
łodyga		stalk
motywy bez nazwy		motifs without a name

WŁADYSŁAWA WIŚNIEWSKA

Z D./NEE GRULKOWSKA

• 1920 – 2008 •

✕ Władysława Wiśniewska,
Wdzydze, 1983,
fot. Zbigniew Borkowski

✕ Władysława Wiśniewska,
Wdzydze, 1983,
photo by Zbigniew Borkowski

Władysława Wiśniewska urodziła się w rodzinie Julianny i Wiktora Grulkowskich, którzy mieszkali we Wdzydzech Tucholskich, a następnie przenieśli się do Wdzydza. Po ukończeniu szkoły podstawowej rozpoczęła naukę haftu u Teodory Gulgowskiej i wkrótce dołączyła do jej zespołu. Swą pierwszą serwetkę wyhaftowała w wieku 10 lat. Dzięki jej sprzedaży zyskała 5 złotych. Były to pierwsze zarobione przez nią pieniądze.

W nastoletnim wieku Władysława sezonowo wyjeżdżała na Żuławy, gdzie pracowała w gospodarstwie rolnym. Do Wdzydza oraz do hafciarstwa wracała zimą. Na Żuławach Władysława poznała pierwszego męża, Waltera Schlubacha, który niedługo po ślubie zginął na froncie podczas II wojny światowej. Władysława spędziła wojnę, pracując u niemieckiego gospodarza, a po niej powróciła do Wdzydza i poświęciła się twórczości artystycznej. Zaangażowała się w organizację spółdzielni „Wdzydzana”, dla której wyszywała i projektowała wzory według zasad Wdzydzkiego Haftu Kolorowego. Po zamknięciu zakładu we Wdzydzech wiele hafciarek zdecydowało się wyszywać dla spółdzielni „Regionalna” w Kartuzach. Nadzór nad zespołem wdzydzkich twórczyń sprawowała Władysława Wiśniewska. Prace hafciarki prezentowano na wielu krajowych i zagranicznych wystawach, zdobywały także nagrody w konkursach twórczości ludowej oraz trafiały do zbiorów pomorskich muzeów.

Poza haftowaniem Władysława Wiśniewska występowała w Zespole Śpiewaczek Ludowych „Wdzydzanki”, aktywnie udzielała się w gdańskim oddziale Stowarzyszenia Twórców Ludowych oraz w Zrzeszeniu Kaszubsko-Pomorskim. Zaangażowanie Władysławy w życie społeczne i kulturalne regionu oraz jej osiągnięcia na polu kultury ludowej doceniono, przyznając jej wiele odznaczeń, wśród których znalazły się m.in. Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Odznaka „Zasłużony Działacz Kultury” czy Nagroda im. Oskara Kolberga.

Władysława Wiśniewska was born in the family of Julianna and Wiktor Grulkowski, who initially lived in Wdzydze Tucholskie, and then moved to Wdzydze Kiszewskie. After graduating from elementary school, she began learning embroidery from Teodora Gulgowska and soon joined her team. She embroidered her first napkin at the age of 1. She sold it for 5 zlotys. It was the first money she earned.

In her teenage years, she seasonally travelled to Żuławy, where she worked on a farm. She returned to Wdzydze and embroidered in the wintertime. In Żuławy Władysława met her first husband, Walter Schlubach, who died on the front-line during World War II shortly after their wedding. Władysława spent the war working for a German landlord, and once its ended, she returned to Wdzydze and devoted herself to her artistic work. She became involved in the organization of the “Wdzydzana” cooperative, for which she designed patterns of the Colorful Wdzydze Embroidery. After the closing of the manufacture in Wdzydze, many embroidery workers decided to do needlework for the “Regionalna” cooperative in Kartuzy. Władysława Wiśniewska took over the team of Wdzydze creators. The works of the embroiderer were presented at many national and foreign exhibitions, they also won prizes in competitions of folk art and made it into the collections of Pomeranian museums.

In addition to embroidery, Władysława Wiśniewska performed in the Band of Folk Singers “Wdzydzanki”, actively participated in the Gdańsk branch of the Association of Folk Artists and in the Kashubian-Pomeranian Association. Władysława’s commitment to the social and cultural life of the region and her achievements in the field of the folk culture were appreciated, winning her many awards, among which were the Knight's Cross of the Order of Polonia Restituta, the Distinguished Cultural Service Award, or the Oskar Kolberg Award.

SERWETA KPE/1474/E

Wykonanie: Władysława Wiśniewska, ok. 1950 r.

Średnica: 49 cm

Płótno: lniane

Nici: bawełniane

Obręb haftu: wykończenie szydełkowe

Motywy:

TRAY CLOTH KPE/1474/E

Made by: Władysława Wiśniewska, ca. 1950

Diameter: 49 cm

Cloth: linen

Threads: cotton

Embroidery border: crocheted finish

Motifs:

<u>bławatek</u>		<u>bluebottle</u>
<u>róża</u>		<u>rose</u>
<u>niezapominajka</u>		<u>forget-me-not</u>
<u>liść</u>		<u>leaf</u>
<u>łodyga</u>		<u>stalk</u>
<u>motyw bez nazwy</u>		<u>motif with no name</u>

SERWETA MKPE/5403/E**Wykonanie:** Władysława Wiśniewska, 2 poł. XX w.**Wymiary:** 41,5 cm × 41,5 cm**Płótno:** lniane**Nici:** bawełniane**Obręb haftu:** mereżka**Motywy:****TRAY CLOTH** MKPE/5403/E**Made by:** Władysława Wiśniewska, second half of the 20th century**Dimensions:** 41.5 cm × 41.5 cm**Cloth:** linen**Threads:** cotton**Embroidery border:** hemstitch**Motifs:**

<u>tulipan</u>		<u>tulip</u>
<u>pąk</u>		<u>bud</u>
<u>niezapominajka</u>		<u>forget-me-not</u>
<u>szyszka</u>		<u>pinecone</u>
<u>wisienka</u>		<u>cherry</u>
<u>liść</u>		<u>leaf</u>
<u>łodyga</u>		<u>stalk</u>
<u>motywy bez nazwy</u>		<u>motifs without a name</u>

MAKATA MKPE/5409/E

Wykonanie: Władysława Wiśniewska, 2 poł. XX w.

Wymiary: 76 cm × 11,5 cm

Płótno: lniane

Nici: bawełniane

Obręb haftu: wykonano na szydełku, dolna część makaty ozdobiona frędzelkami

Motywy:

TAPESTRY MKPE/5409/E

Made by: Władysława Wiśniewska, second half of the 20th century

Dimensions: 76 cm × 11.5 cm

Cloth: linen

Threads: cotton

Embroidery border: crocheted; bottom edge of the tapestry is decorated with fringes

Motifs:

<u>serce</u>		<u>heart</u>
<u>pąk</u>		<u>bud</u>
<u>szyszka</u>		<u>pinecone</u>
<u>pół-gwiazda</u>		<u>half-star</u>
<u>tulipan</u>		<u>tulip</u>
<u>pszczołka</u>		<u>bee-shaped flower</u>
<u>niezapominajka</u>		<u>forget-me-not</u>
<u>dzwonek</u>		<u>bellflower</u>
<u>wisienka</u>		<u>cherry</u>
<u>liść</u>		<u>leaf</u>
<u>wąsik</u>		<u>tendril</u>
<u>łodyga</u>		<u>stalk</u>

SERWETA MKPE/5369/E**Wykonanie:** Władysława Wiśniewska, 2 poł. XX w.**Wymiary:** 66 cm × 62 cm**Płótno:** lniane**Nici:** bawełniane**Obręb haftu:** podłożone płótno**Motywy:****TRAY CLOTH** MKPE/5369/E**Made by:** Władysława Wiśniewska, second half of the 20th century**Dimensions:** 66 cm × 62 cm**Cloth:** linen**Threads:** cotton**Embroidery border:** padded canvas**Motifs:**

<u>tulipan</u>		<u>tulip</u>
<u>rozeta</u>		<u>rosette</u>
<u>serce</u>		<u>heart</u>
<u>niezapominajka</u>		<u>forget-me-not</u>
<u>pąk</u>		<u>bud</u>
<u>wisienka</u>		<u>cherry</u>
<u>liść</u>		<u>leaf</u>
<u>łodyga</u>		<u>stalk</u>
<u>motyw bez nazwy</u>		<u>motif without a name</u>

SERWETA MKPE/5416/E**Wykonanie:** Władysława Wiśniewska, 2 poł. XX w.**Wymiary:** 24 cm × 24 cm**Płótno:** lniane**Nici:** bawełniane**Obręb haftu:** frędzelki**Motywy:****TRAY CLOTH** MKPE/5416/E**Made by:** Władysława Wiśniewska, second half of the 20th century**Dimensions:** 24 cm × 24 cm**Cloth:** linen**Threads:** cotton**Embroidery border:** fringes**Motifs:**słoneczkosunliśćleafwisienkacherrymotywy bez nazwymotifs without names

SERWETA MKPE/5440/E

Autor wzoru: Władysława Wiśniewska w oparciu o wzór
Jadwigi Fethke

Wykonanie: Władysława Wiśniewska, lata 70. XX w.

Wymiary: 127 cm × 127 cm

Płótno: lniane

Nici: bawełniane

Obręb haftu: merezka

Motywy:

TRAY CLOTH MKPE/5440/E

Author of the pattern: Władysława Wiśniewska based on the pattern
by Jadwiga Fethke

Made by: Władysława Wiśniewska, the 70s of the 20th century

Dimensions: 127 cm × 127 cm

Cloth: linen

Threads: cotton

Embroidery border: hemstitch

Motifs:

<u>serce</u>		<u>heart</u>
<u>owoc granatu</u>		<u>pomegranate</u>
<u>tulipan</u>		<u>tulip</u>
<u>fala</u>		<u>wave</u>
<u>blawatek</u>		<u>bluebottle</u>
<u>pąk</u>		<u>bud</u>
<u>szyszka</u>		<u>pinecone</u>
<u>słoneczko</u>		<u>sun</u>
<u>dzwonek</u>		<u>bellflower</u>
<u>niezapominajka</u>		<u>forget-me-not</u>
<u>pszczółka</u>		<u>bee-shaped flower</u>
<u>wisienka</u>		<u>cherry</u>
<u>liść</u>		<u>leaf</u>
<u>wąsik</u>		<u>tendrils</u>
<u>łodyga</u>		<u>stalk</u>
<u>motyw bez nazwy</u>		<u>motif without a name</u>

SERWETA KPE/1813/E**Wykonanie:** Władysława Wiśniewska, 1982 r.**Średnica:** 62 cm**Płótno:** lniane**Nici:** bawełniane**Obręb haftu:** ząbki**Motywy:****TRAY CLOTH** KPE/1813/E**Made by:** Władysława Wiśniewska, 1982**Diameter:** 62 cm**Cloth:** linen**Threads:** cotton**Embroidery border:** serrated edge finishing**Motifs:**

rozeta		rosette
tulipan		tulip
pszczołka		bee-shaped flower
szyszka		pinecone
kłos		ear of grain
pąk		bud
niezapominajka		forget-me-not
serce		heart
słoneczko		sun
dzwonek		bellflower
wisienka		cherry
liść		leaf
wąsik		tendrils
łodyga		stalk
motyw bez nazwy		motif without a name

SERWETA PE/2609/E

Wykonanie: Władysława Wiśniewska, styczeń 1991 r.

Wymiary: 85,5 cm × 84,5 cm

Płótno: lniane

Nici: bawełniane

Obręb haftu: mereżka

Informacje dodatkowe: dominującym kolorem wąsików na hafcie Władysławy Wiśniewskiej jest żółty. Hafciarka nawiązała w ten sposób do najstarszych haftów wdzydzkich, w których wąsikom przypisany był właśnie ten kolor nici.

Motywy:

TRAY CLOTH PE/2609/E

Made by: Władysława Wiśniewska, January 1991

Dimensions: 85.5 cm × 84.5 cm

Cloth: linen

Threads: cotton

Embroidery border: hemstitch

Additional information: the dominant color of tendrils in Władysława's Wiśniewska embroidery is yellow. The embroiderer was referring in this way to the oldest Wdzydze embroidery tradition in which this thread color was assigned to the tendrils.

Motifs:

<u>serce</u>		<u>heart</u>
<u>tulipan</u>		<u>tulip</u>
<u>pąk</u>		<u>bud</u>
<u>dzwonek</u>		<u>bellflower</u>
<u>niezapominajka</u>		<u>forget-me-not</u>
<u>liść</u>		<u>leaf</u>
<u>wąsik</u>		<u>tendrils</u>
<u>łodyga</u>		<u>stalk</u>

MAKATA MKPE/4824/E**Autor wzoru:** Teodora Gulowska**Wykonanie:** Władysława Wiśniewska, 1999 r.**Wymiary:** 90 cm × 81,5 cm**Płótno:** lniane**Nici:** bawełniane**Obwód haftu:** podłożone płótno**Informacje dodatkowe:**

- kompozycja hafciarska pochodzi z plakatu promującego jedną z wystaw kaszubskiej sztuki ludowej z 1933 roku, na której prezentowano m.in. Wdzydzkie Hafty Kolorowe,
- Władysława Wiśniewska wykonała haft z okazji podróży apostolskiej papieża Jana Pawła II do Polski w 1999 roku, podczas której odwiedził m.in. Sopot i Pelplin.

Motywy:

serce		heart
tulipan		tulip
kuronek		cock
pąk		bud
pół-gwiazda		half-star
niezapominajka		forget-me-not
dzwonek		bellflower
kłos		ear of grain
słoneczko		sun
wisienka		cherry
liść		leaf
łodyga		stalk
motyw bez nazwy		motif without a name

TAPESTRY MKPE/4824/E**Author of the pattern:** Teodora Gulowska**Made by:** Władysława Wiśniewska, 1999**Dimensions:** 90 cm × 81.5 cm**Cloth:** linen**Threads:** cotton**Embroidery border:** padded canvas**Additional information:**

- the embroidery composition comes from a poster promoting one of the exhibitions of Kashubian folk art from 1933 displaying, among others, the Colorful Wdzydze Embroidery,
- Władysława Wiśniewska has made the embroidery for the occasion of a pastoral visit of pope John Paul II to Poland in 1999 during which he visited, among others, Sopot and Pelplin.

Motifs:

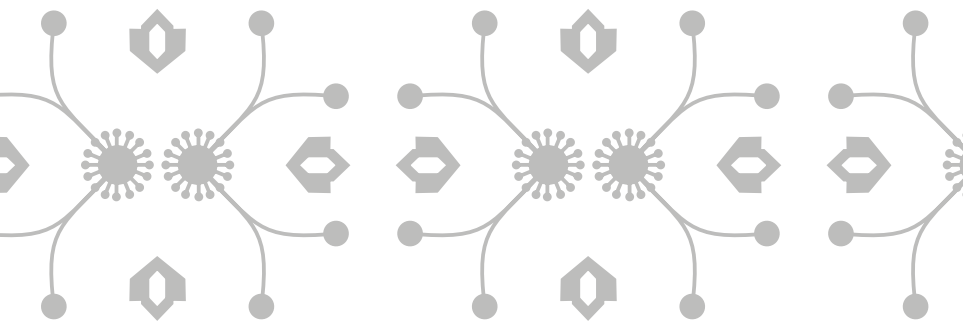
SERWETA MKPE/4593/E**Wykonanie:** Władysława Wiśniewska, 1999 r.**Wymiary:** 13 cm × 13 cm**Płótno:** lniane**Nici:** bawełniane**Obręb haftu:** frędzelki**Motywy:****TRAY CLOTH** MKPE/4593/E**Made by:** Władysława Wiśniewska, 1999**Dimensions:** 13 cm × 13 cm**Cloth:** linen**Threads:** cotton**Embroidery border:** fringes**Motifs:**

<u>serce</u>		<u>heart</u>
<u>tulipan</u>		<u>tulip</u>
<u>kłos</u>		<u>ear of grain</u>
<u>liść</u>		<u>leaf</u>
<u>wąsik</u>		<u>tendril</u>
<u>łodyga</u>		<u>stalk</u>
<u>motyw bez nazwy</u>		<u>motif without a name</u>

MONIKA ZIEGERT

Z D./NEE ŁANGOWSKA

• 1919 – 1992 •

✕ Monika Ziegert,
Wdzydze, 1983,
fot. Zbigniew Borkowski

✕ Monika Ziegert,
Wdzydze, 1983,
photo by Zbigniew Borkowski

P L

Monika Ziegert urodziła się w 1919 roku. Jej matką była jedna z pierwszych hafciarek wyszywających dla Teodory Gulgowskiej, Berta Łangowska z d. Leszczyńska. Monika, kontynuując dzieło matki, w późniejszych latach nauczyła wyszywania pięć swoich córek, z którymi jeszcze w latach 70. XX wieku spędzała czas na wspólnym haftowaniu.

Monika zarabiała na życie, sprzedając polskim i zagranicznym turystom hafty na podstawie własnych kompozycji, a także wyszywając przez 11 lat dla spółdzielni „Regionalna” w Kartuzach.

W wyniku pogarszającego się stanu zdrowia Monika Ziegert przeszła na rentę. Ograniczyła działalność hafciarską do wyszywania prac na konkursy i wystawy, za które otrzymywała wynagrodzenie. W obliczu trudnej sytuacji bytowej dostawała również zapomogi. Największego wsparcia finansowego udzielił Monice Wojewódzki Ośrodek Kultury w Gdańsku, który w latach 1974–1992 sprawował opiekę nad twórcami ludowymi z ówczesnego województwa gdańskiego. Hafciarka zobowiązała się wtedy, że w zamian za pomoc, pomimo złego stanu zdrowia, postara się nadal przyczyniać do rozkwitu hafciarstwa.

E N G

Her mother, Berta Łangowska nee Leszczyńska, was one of the first embroiderers working for Teodora Gulgowska. Monika, continuing her mother's work, later taught needlework to five of her daughters, with whom she spent time embroidering up to the 1970s.

Monika earned a living selling embroidery based on her own concepts to Polish and foreign tourists, as well as doing needlework for 11 years for the “Regionalna” cooperative in Kartuzy. Due to her deteriorating health, Monika Ziegert retired on a pension. She limited the embroidery activities to works made for competitions and exhibitions for which she received remuneration. In the face of the difficult situation, she was also offered help. The greatest financial support was provided to Monika by the Voivodship Culture Center in Gdańsk, who from 1974 to 1992 took care of folk artists from the then Gdańsk Voivodeship. The embroiderer then pledged that, in exchange for the help, despite her ill health, she would continue to contribute to the development of embroidery.

SERWETA KPE/119/E**Wykonanie:** Monika Ziegert, 1928 r.**Wymiary:** 20 cm × 21,5 cm**Płótno:** lniane**Nici:** bawełniane**Obręb haftu:** mereżka**Motywy:****TRAY CLOTH** KPE/119/E**Made by:** Monika Ziegert, 1928**Dimensions:** 20 cm × 21.5 cm**Cloth:** linen**Threads:** cotton**Embroidery border:** hemstitch**Motifs:**

<u>serce</u>		heart
<u>tulipan</u>		bud
<u>gwiazda</u>		star
<u>słoneczko</u>		sun
<u>wisienka</u>		cherry
<u>liść</u>		leaf
<u>łodyga</u>		stalk

SERWETA KPE/118/E

Autor wzoru: prawdopodobnie Teodora Gulowska

Wykonanie: Monika Ziegert, ok. 1935 r.

Wymiary: 28 cm × 29 cm

Płótno: lniane

Nici: bawełniane

Obręb haftu: podłożone płótno

Motywy:

TRAY CLOTH KPE/118/E

Author of the pattern: probably Teodora Gulowska

Made by: Monika Ziegert, ca. 1935

Dimensions: 28 cm × 29 cm

Cloth: linen

Threads: cotton

Embroidery border: padded canvas

Motifs:

tulipan		tulip
pąk		bud
wisienka		cherry
liść		leaf
wąsik		tendril
łodyga		stalk
motyw bez nazwy		motif without a name

MAKATA KPE/1458/E**Wykonanie:** Monika Ziegert, 1977 r.**Wymiary:** 42 cm × 68 cm**Płótno:** lniane**Nici:** bawełniane**Obwód haftu:** podłożone płótno

Informacje dodatkowe: wiele elementów haftu M. Ziegert jest charakterystycznych dla żukowskiej szkoły haftu kaszubskiego, lecz wyrastają z typowego dla Wdzydzkiego Haftu Kolorowego motywu – rozbudowanego tulipana. Łączenie w jednej pracy motywów z różnych odmian haftu jest częstą praktyką wśród twórców kreatywnie podchodzących do swojej pracy.

Motywy:**TAPESTRY KPE/1458/E****Made by:** Monika Ziegert, 1977**Dimensions:** 42 cm × 68 cm**Cloth:** linen**Threads:** cotton**Embroidery border:** padded canvas

Additional information: many elements of M. Ziegert's embroidery are characteristic for the Żukowska school of Kashubian embroidery, but they grew out of the motif typical for the colorful Wdzydze embroidery – a well-developed tulip. Combining elements of different types of embroidery in one work is a frequent practice among creators who creatively approach their work.

Motifs:

pąk		bud
gwiazda		star
tulipan		tulip
róża		rose
szyszka		pinecone
dzwonek		bellflower
pszczołka		bee-shaped flower
modrak		cornflower
wisienka		cherry
liść		leaf
wąsik		tendrill
łodyga		stalk
motyw bez nazwy		motif without a name

SERWETA KPE/1742/E**Wykonanie:** Monika Ziegert, 1983 r.**Wymiary:** 85 cm × 85 cm**Płótno:** lniane**Nici:** bawełniane**Obręb haftu:** mereżka**Motywy:****TRAY CLOTH** KPE/1742/E**Made by:** Monika Ziegert, 1983**Dimensions:** 85 cm × 85 cm**Cloth:** linen**Threads:** cotton**Embroidery border:** hemstitch**Motifs:**

<u>serce</u>		<u>heart</u>
<u>tulipan</u>		<u>tulip</u>
<u>róża</u>		<u>rose</u>
<u>blawatek</u>		<u>bluebottle</u>
<u>kłos</u>		<u>ear of grain</u>
<u>niezapominajka</u>		<u>forget-me-not</u>
<u>dzwonek</u>		<u>bellflower</u>
<u>liść</u>		<u>leaf</u>
<u>wąsik</u>		<u>tendrils</u>
<u>łodyga</u>		<u>stalk</u>
<u>motywy bez nazwy</u>		<u>motifs without a name</u>

SERWETA KPE/1440/E**Wykonanie:** Monika Ziegert**Wymiary:** 52 cm × 70 cm**Płótno:** lniane**Nici:** bawełniane**Obręb haftu:** wykończenie szydełkowe**Motywy:****TRAY CLOTH** KPE/1440/E**Made by:** Monika Ziegert**Dimensions:** 52 cm × 70 cm**Cloth:** linen**Threads:** cotton**Embroidery border:** crocheted finish**Motifs:**

<u>serce</u>		<u>heart</u>
<u>pąk</u>		<u>bud</u>
<u>blawatek</u>		<u>bluebottle</u>
<u>niezapominajka</u>		<u>forget-me-not</u>
<u>tulipan</u>		<u>tulip</u>
<u>słoneczko</u>		<u>sun</u>
<u>wisienka</u>		<u>cherry</u>
<u>liść</u>		<u>leaf</u>
<u>wąsik</u>		<u>tendrill</u>
<u>łodyga</u>		<u>stalk</u>
<u>motyw bez nazwy</u>		<u>motif without a name</u>

TOREBKA DO CHUSTECZEK KPE/1441/E

Wykonanie: Monika Ziegert

Wymiary: 17 cm × 39 cm

Płótno: lniane

Nici: bawełniane

Obręb haftu: podłożone płótno

Motywy:

HANDKERCHIEF BAG KPE/1441/E

Made by: Monika Ziegert

Dimensions: 17 cm × 39 cm

Cloth: linen

Threads: cotton

Embroidery border: padded canvas

Motifs:

<u>róża</u>		<u>rose</u>
<u>niezapominajka</u>		<u>forget-me-not</u>
<u>pąk</u>		<u>bud</u>
<u>słoneczko</u>		<u>sun</u>
<u>wisienka</u>		<u>cherry</u>
<u>liść</u>		<u>leaf</u>
<u>łodyga</u>		<u>stalk</u>

PRACA ZBIOROWA

JOINT WORK

BALDACHIM PROCESYJNY MKPE/350/H

Autor wzoru: prawdopodobnie Teodora Gulgowska

Wykonanie: Władysława Wiśniewska, Marta i Matylda Bławat,
Anna Knut, 1 poł. XX w.

Płótno: jedwabny adamaszek

Nici: bawełniane

Obręb haftu: frędzelki

Informacje dodatkowe: baldachim procesyjny wykonano na potrzeby kościoła pw. Matki Boskiej Częstochowskiej w Olpuchu. W 2016 roku został zakupiony przez M - KPE, a następnie poddany konserwacji.

Motywy:

PROCESSION CANOPY MKPE/350/H

Author of the pattern: probably Teodora Gulgowska

Made by: Władysława Wiśniewska, Marta and Matylda Bławat,
Anna Knut, first half of the 20th century

Cloth: silk damask

Threads: cotton

Embroidery border: fringes

Additional information: the procession canopy has been made for the needs of the church of Our Lady of Częstochowa in Olpuch. In 2016 it was purchased by M - KPE and then renovated.

Motifs:

owoc granatu		pomegranate
serce		heart
palmeta		palmette
tulipan		tulip
pół-gwiazda		half-star
dzwonek		bellflower
niezapominajka		forget-me-not
wisienka		cherry
liść		leaf
wąsik		tendrils
łodyga		stalk
motywy bez nazwy		motifs without names

HAFTY NIEZNANYCH TWÓRCÓW

EMBROIDERY
OF UNKNOWN AUTHORS

FRAGMENT RĘKAWA SUKNI TEODORY GULGOWSKIEJ

KPE/1444/E

Wykonanie: twórca nieznany, prawdopodobnie

Marianna Łosińska z d. Pałasz

Wymiary: 47 cm × 19,5 cm

Płótno: lniane

Nici: bawełniane

Motywy:

PART OF A SLEEVE OF TEODORA GULGOWSKA'S DRESS

KPE/1444/E

Made by: author unknown, probably

Marianna Łosińska nee Pałasz

Dimensions: 47 cm × 19.5 cm

Cloth: linen

Threads: cotton

Motifs:

tulipan

tulip

niezapominajka

forget-me-not

liść

leaf

motyw bez nazwy

motif without a name

SERWETA KPE/299/H

Autor wzoru: prawdopodobnie Teodora Gulgowska

Wykonanie: prawdopodobnie Teodora Gulgowska, okres międzywojenny

Wymiary: 70 cm × 70 cm

Płótno: lniane

Nici: bawełniane

Obręb haftu: podłożone płótno

Motywy:

TRAY CLOTH KPE/299/H

Author of the pattern: probably Teodora Gulgowska

Made by: probably Teodora Gulgowska, interwar period

Dimensions: 70 cm × 70 cm

Cloth: linen

Threads: cotton

Embroidery border: padded canvas

Motifs:

rozeta		rosette
szyszka		pinecone
niezapominajka		forget-me-not
kłos		ear of grain
dzwonek		bellflower
wisienka		cherry
liść		leaf
łodyga		stalk
motywy bez nazwy		motifs without names

SERWETKA KPE/201/H

Wykonanie: prawdopodobnie Teodora Gulgowska, przed 1925 r.

Wymiary: 18 cm × 19 cm

Płótno: lniane

Nici: bawełniane

Obręb haftu: wykończenie szydełkowe

Motywy:

TRAY CLOTH KPE/201/H

Made by: probably Teodora Gulgowska, prior to 1925

Dimensions: 18 cm × 19 cm

Cloth: linen

Threads: cotton

Embroidery border: crocheted finish

Motifs:

<u>róża</u>		<u>rose</u>
<u>pąk</u>		<u>bud</u>
<u>słoneczko</u>		<u>sun</u>
<u>wisienka</u>		<u>cherry</u>
<u>liść</u>		<u>leaf</u>
<u>łodyga</u>		<u>stalk</u>

SERWETA KPE/202/H

Wykonanie: prawdopodobnie Teodora Gulgowska, przed 1925 r.

Wymiary: 12 cm × 11 cm

Płótno: lniane

Nici: bawełniane

Obręb haftu: wykończenie szydełkowe

Motywy:

TRAY CLOTH KPE/202/H

Author of the pattern: unknown, probably Teodora Gulgowska

Made by: probably Teodora Gulgowska, prior to 1925

Dimensions: 18 cm × 19 cm

Cloth: linen

Threads: cotton

Embroidery border: crocheted finish

Motifs:

róża		rose
niezapominajka		forget-me-not
pąk		bud
słoneczko		sun
wisienka		cherry
liść		leaf
łodyga		stalk

SERWETA MKPE/6085/E

Wykonanie: twórca nieznany, przed 1947 r.

Wymiary: 70 cm × 70 cm

Płótno: wełniane, splot płócienny

Nici: bawełniane

Obręb haftu: wykończenie szydełkowe

Motywy:

TRAY CLOTH MKPE/6085/E

Made by: author unknown, prior to 1947

Dimensions: 70 cm × 70 cm

Cloth: wool, plain weave

Threads: cotton

Embroidery border: crocheted finish

Motifs:

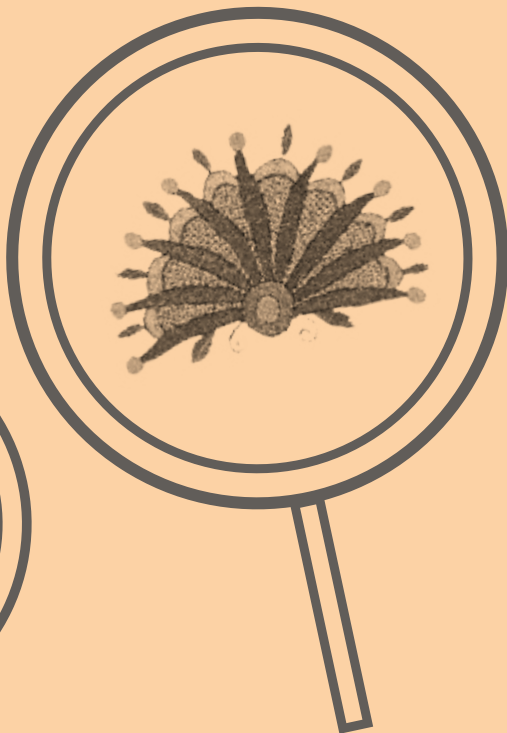
<u>bławatek</u>		<u>bluebottle</u>
<u>dzwonek</u>		<u>bellflower</u>
<u>kłos</u>		<u>ear of grain</u>
<u>słoneczko</u>		<u>sun</u>
<u>niezapominajka</u>		<u>forget-me-not</u>
<u>wisienka</u>		<u>cherry</u>
<u>liść</u>		<u>leaf</u>
<u>łodyga</u>		<u>stalk</u>
<u>motywy bez nazwy</u>		<u>motifs without names</u>

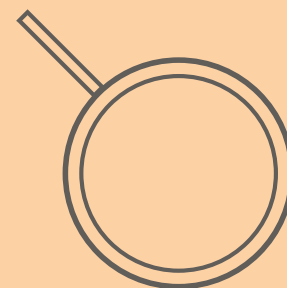

RĘCZNIK KPE/56/2/H**Wykonanie:** twórca nieznany, ok. 1912 r.**Wymiary:** 51 cm × 132 cm**Płótno:** lniane**Nici:** bawełniane, metalowe**Motywy:****RUNNER KPE/56/2/H****Made by:** unknown author, ca. 1912**Dimensions:** 51 cm × 132 cm**Cloth:** linen**Threads:** cotton, metal**Motifs:**

<u>tulipan</u>		<u>tulip</u>
<u>rozeta</u>		<u>rosette</u>
<u>pąk</u>		<u>bud</u>
<u>gwiazda</u>		<u>star</u>
<u>wisienka</u>		<u>cherry</u>
<u>liść</u>		<u>leaf</u>
<u>wąsik</u>		<u>tendrils</u>
<u>łodyga</u>		<u>stalk</u>

SPIS TREŚCI

• Wstęp	2
• Marta Bławat	22
• Matylda Bławat	36
• Anieli Datta	44
• Helena Grulkowska	52
• Jadwiga Hinc	62
• Roman Hinc	74
• Leokadia Turzyńska	82
• Władysława Wiśniewska	98
• Monika Ziegert	120
• Praca zbiorowa	134
• Hafty nieznanych twórców	136

TABLE OF CONTENTS

• Introduction	2
• Marta Bławat	22
• Matylda Bławat	36
• Anieli Datta	44
• Helena Grulkowska	52
• Jadwiga Hinc	62
• Roman Hinc	74
• Leokadia Turzyńska	82
• Władysława Wiśniewska	98
• Monika Ziegert	120
• Joint work	134
• Embroidery of unknown authors	136

TEKST: Kamila Dombrowska
FOTOGRAFIE HAFTÓW: Pracownia PF4 Zbigniew Kańczukowski
OPRACOWANIE GRAFICZNE: Anka Borowska
SKŁAD I ŁAMANIE: Pandawer DTP Studio

© Muzeum – Kaszubski Park Etnograficzny
im. Teodory i Izydora Gulgowskich
we Wdzydzach Kiszewskich

TŁUMACZENIE: Agnieszka Zerka-Rosik

REDAKCJA I KOREKTA TEKSTU (J. POLSKI): Helena Piecuch
dr Katarzyna Kulikowska

REDAKCJA I KOREKTA TEKSTU (J. ANGIELSKI): Agata Brzeźniak
Monika Łangowska

DRUK I OPRAWA: Drukarnia Księży Werbistów

M K P E
MUZEUM – KASZUBSKI PARK ETNOGRAFICZNY
IM. TEODORY I IZYDORA GULGOWSKICH
WE WDZYDZACH KISZEWSKICH

WYDANIE I
ISBN: 978-83-945508-9-9
Wdzydze 2019

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

Dofinansowano ze środków
Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

TEXT: Kamila Dombrowska
PHOTOS OF EMBROIDERIES: Pracownia PF4 Zbigniew Kańczukowski
GRAPHIC DESIGN: Anka Borowska
TYPESETTING AND TEXT MAKEUP: Pandawer DTP Studio

© Museum – Teodora and Izidor Gulgowski
Kashubian Ethnographic Park
in Wdzydze Kiszewskie

TRANSLATION: Agnieszka Zerka-Rosik

EDITING AND PROOFREADING (POLISH): Helena Piecuch
dr Katarzyna Kulikowska

EDITING AND PROOFREADING (ENGLISH): Agata Brzeźniak
Monika Łangowska

PRINTING AND BINDING: Drukarnia Księży Werbistów

M K P E
MUSEUM – TEODORA AND IZYDOR GULGOWSKI
KASHUBIAN ETHNOGRAPHIC PARK
IN WDZYDZE KISZEWSKIE

1st EDITION
ISBN: 978-83-945508-9-9
Wdzydze 2019

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

Co-financed by the Minister
of Culture and National Heritage

PRZEDMIOTEM NINIEJSZEGO KATALOGU JEST STWORZONA PRZEZ TEODORĘ GULGOWSKĄ KONCEPCJA „WDZYDZKIEGO HAFTU KOLOROWEGO”, A TAKŻE WYTWORY, KTÓRE POWSTAŁY W OPARCIU O JEJ REGUŁY. W PIERWSZEJ CZĘŚCI PUBLIKACJI ZDEFINIOWANO, CZYM JEST WDZYDZKI HAFT KOLOROWY, PRZYBLIŻONO JEGO GENEZĘ ORAZ ROZWÓJ. W DRUGIEJ CZĘŚCI ZAPREZENTOWANO SYLWETKI WYBRANYCH REPREZENTANTÓW OWEGO RĘKODZIEŁA ORAZ PRZYKŁADY ICH PRAC. DODATKOWO W KATALOGU UMIESZCZONO HAFTY, KTÓRYCH AUTOR NIE JEST ZNANY. PRZY DOBORZE TWÓRCÓW KIEROWANO SIĘ CHĘCIĄ UKAZANIA NAJWAŻNIEJSZYCH PRZEDSTAWICIELI WDZYDZKIEGO HAFTU KOLOROWEGO. DOKONUJĄC WYBORU HAFTÓW, BRANO POD UWAGĘ WYSOKĄ JAKOŚĆ WYKONANIA, WARTOŚĆ HISTORYCZNĄ ORAZ ORYGINALNOŚĆ KOMPOZYCJI HAFCIARSKIEJ. PRACE ZAPREZENTOWANE W KATALOGU POCHODZĄ ZE ZBIORÓW MUZEUM – KASZUBSKIEGO PARKU ETNOGRAFICZNEGO IM. TEODORY I IZYDORA GULGOWSKICH WE WDZYDZACH KISZEWSKICH.

THE SUBJECT OF THE CATALOG IS THE CONCEPT OF "WDZYDZE COLORFUL EMBROIDERY" CREATED BY TEODORA GULGOWSKA, AS WELL AS THE PRODUCTS THAT WERE CREATED BASED ON ITS PRINCIPLES. THE FIRST PART OF THE PUBLICATION DEFINES WHAT WDZYDZE COLORFUL EMBROIDERY IS, ITS GENESIS, AND DEVELOPMENT. THE SECOND PART PRESENTS PROFILES OF SELECTED REPRESENTATIVES OF THIS HANDICRAFT AND EXAMPLES OF THEIR WORKS. ADDITIONALLY, EMBROIDERIES OF UNKNOWN AUTHORS HAVE BEEN PUT INTO THE CATALOG. THE SELECTION OF ARTISTS WAS GUIDED BY THE DESIRE TO PRESENT THE MOST PROMINENT REPRESENTATIVES OF WDZYDZE COLORFUL EMBROIDERY. WHEN CHOOSING EMBROIDERIES THE FACTORS THAT WERE TAKEN INTO CONSIDERATION WERE HIGH-QUALITY WORKMANSHIP, HISTORICAL VALUE, AND ORIGINALITY OF THE EMBROIDERY COMPOSITION. WORKS PRESENTED IN THE CATALOG COME FROM THE COLLECTION OF THE MUSEUM – TEODORA AND IZYDOR GULGOWSKI KASHUBIAN ETHNOGRAPHIC PARK IN WDZYDZE KISZEWSKIE.

